

Promicanje ljudskih prava u Europskoj Uniji

Zorić, Marija

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Tourism and Hospitality Management / Sveučilište u Rijeci, Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:191:445386>

Rights / Prava: [Attribution 4.0 International](#)/[Imenovanje 4.0 međunarodna](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-08-15**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of Tourism and Hospitality Management - Repository of students works of the Faculty of Tourism and Hospitality Management](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Preddiplomski sveučilišni studij

MARIJA ZORIĆ

Promicanje ljudskih prava u Europskoj Uniji

Human rights promotion in European Union

Završni rad

Opatija, 2023.

SVEUČILIŠTE U RIJECI
Fakultet za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu
Preddiplomski sveučilišni studij
Poslovna ekonomija u turizmu i ugostiteljstvu
Studijski smjer: Menadžment u turizmu

Promicanje ljudskih prava u Europskoj Uniji
Human rights promotion in European Union

Završni rad

Kolegij:

Etika

Student:

**Marija
Zorić**

Mentor:

Dr. sc. **Marija
Ivaniš**, izv.prof.

Matični broj:

675580/17

Opatija, srpanj 2023.

IZJAVA O AUTORSTVU RADA I O JAVNOJ OBJAVI OBRANJENOG ZAVRŠNOG RADA

Marija Zorić

(ime i prezime studenta)

675580/17

(matični broj studenta)

Promicanje ljudskih prava u Europskoj uniji

(naslov rada)

Izjavljujem da sam ovaj rad samostalno izradila/o, te da su svi dijelovi rada, nalazi ili ideje koje su u radu citirane ili se temelje na drugim izvorima, bilo da su u pitanju knjige, znanstveni ili stručni članci, Internet stranice, zakoni i sl. u radu jasno označeni kao takvi, te navedeni u popisu literature.

Izjavljujem da kao student–autor završnog rada, dozvoljavam Fakultetu za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci da ga trajno javno objavi i besplatno učini dostupnim javnosti u cjelovitom tekstu u mrežnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci.

U svrhu podržavanja otvorenog pristupa završnim radovima trajno objavljenim u javno dostupnom digitalnom repozitoriju Fakulteta za menadžment u turizmu i ugostiteljstvu Sveučilišta u Rijeci, ovom izjavom dajem neisključivo imovinsko pravo iskorištavanja bez sadržajnog, vremenskog i prostornog mog završnog rada kao autorskog djela pod uvjetima *Creative Commons* licencije CC BY Imenovanje, prema opisu dostupnom na <http://creativecommons.org/licenses/>.

U Opatiji, 19.05.2023.

Potpis studenta

Sažetak

Brojnim dokumentima Europske unije se dokazuje kako se promicanje ljudskih prava nalazi na visokoj razini među državama članicama, ali kako se pronalaze razlike u praktičnoj provedbi istih. Povelja o temeljnim pravima se smatra glavnim dokumentom provedbe ljudskih prava u državama članicama Unije, pri čemu se kršenja tih prava kažnjavaju. Kršenja ljudskih prava se mogu primijetiti putem dostupnih statistika i na temelju broja dodatnih dokumenata kreiranih tijekom posljednjih godina. Posebna pozornost se pridala problemima rasizma, ksenofobije, diskriminacije manjina i nejednakosti spolova u poslovnom i privatnom smislu. U Republici Hrvatskoj se kršenja ovakvih prava nalaze pod kategorijom zločina iz mržnje, pri čemu se vode statistike o prijavama, njihovim razrješenjima i motivima. Promatrajući motive, uvidjelo se kako postoje određene kategorije koje nisu bile obuhvaćene tim zločinima, a među kojima se nalazi i nepostojanje mržnje na temelju spola osobe. No, ono što se primjećuje jest neravnopravnost spolova po pitanju raspodjele poslova na službenoj i neslužbenoj razini, što se odnosi na poslove koji donose ekonomska primanja i na one koji ne donose primanja. Ostvarenje ravnoteže raspodjele službenih poslova i poslova skrbi bi rezultiralo mogućnostima rada žena na bolje plaćenim poslovima, kao i provođenje dodatnog vremena muškaraca s uzdržavanim članovima obitelji. Naposljetku, prava koja se odnose na djecu, starije osobe i osobe s invaliditetom su od ključne važnosti za osiguranje željene budućnosti Europske unije, te se sve stavke temeljnih ljudskih prava ostvaruju putem solidarnosti, što podrazumijeva slobodan život, kretanje i rad unutar država članica Europske unije.

Ključne riječi: Europska unija, ljudska prava, rasizam, neravnopravnost spolova, Republika Hrvatska.

Sadržaj

Sažetak	ii
1. Uvod	1
1.1. Problem, predmet i objekt istraživanja	1
1.2. Svrha, cilj i znanstvene metode istraživanja	2
1.3. Ocjena dosadašnjih istraživanja.....	2
1.4. Znanstvena hipoteza i pomoćne hipoteze	3
1.5. Struktura rada	4
2. Temeljna prava Europske unije	5
2.1. Povelja Europske unije o temeljnim pravima.....	5
2.2. Institucije, agencije i tijela	7
2.3. Provedba prava Europske unije	11
3. Dostojanstvo i slobode	13
3.1. Protokol MOR-a o prisilnom radu	13
3.2. Naputak Europske unije o smrtnoj kazni i zabrani trgovine instrumentima za mučenje	15
3.3. Opća odredba o zaštiti podataka (GDPR) i zaštita podataka u segmentu elektroničkih komunikacija	16
3.4. Zaštita osobnih podataka koje upotrebljavaju policija ili tijela kaznenog prava.....	17
3.5. Pravna pomoć u kaznenom postupku	17
4. Rasizam, ksenofobija i manjine	19
4.1. Rasizam i ksenofobija - pojmovna razmatranja	20
4.1.1. Obilježja rasizma	20
4.1.2. Obilježja ksenofobije.....	24
4.2. Građanska jednakost, prava i vrijednost	25

4.3. Fond za azil, migracije i integraciju (AMIF)	26
4.4. Strategije integracije Roma	27
5. Ravnopravnost žena i muškaraca	29
5.1. Jednakost spolova na tržištu rada i izvan tržišta rada	29
5.2. Roditeljski dopust	30
5.3. Zalaganje za jednake mogućnosti muškaraca i žena	31
5.4. Istanbulska konvencija	32
6. Prava djece, prava starijih osoba i osoba s invaliditetom	33
6.1. Strategije Europske unije za prava djeteta	33
6.2. Upotreba rješenja informacijskih tehnologija za pospješivanje kvalitete života starijih osoba	34
6.3. Strategije o pravima osoba s invaliditetom	34
7. Solidarnost i prava građana	35
7.1. Opći propisi Europske unije o obavješćivanju i savjetovanju radnika	35
7.2. Sloboda kretanja i boravište u Europskoj uniji.....	36
8. Zaključak	37
Literatura.....	38
Popis shema, tablica i grafikona	43

1. Uvod

Na globalnoj razini se primjećuju velike razlike ljudskih prava koja se primjenjuju u različitim dijelovima svijeta. Europska unija se smatra jednim dijelom svijeta u kojemu se ostvaruju najadekvatnija ljudska prava, što se primjećuje kroz njezino političko djelovanje, pa tako i uvođenje istog u svrhu promjene djelovanja država članica.

U nastavku se pronalaze sljedeće podcjeline kojima se pojašnjava provedeno istraživanje u ovome radu:

1. problem, predmet i objekt istraživanja,
2. svrha, cilj i znanstvene metode istraživanja,
3. ocjena dosadašnjih istraživanja,
4. znanstvena hipoteza i pomoćne hipoteze, te
5. struktura rada.

1.1. Problem, predmet i objekt istraživanja

Pod objektima istraživanja se ponajviše nalaze ljudska prava, potom Europska unija s naglaskom na Republiku Hrvatsku, te rasizam i neravnopravnost spolova. Na temelju odabranih objekata istraživanja se utvrdio predmet istraživanja: „Poštivanje ljudskih prava u Europskoj uniji kroz temeljne dokumente Europske unije“. Na rečeno se nadovezuje i problem istraživanja o nepoštivanju ljudskih prava unatoč postojanju brojnih dokumenata za promicanje ljudskih prava.

Naime, današnja politika Europske unije promiče ljudska prava čemu svjedoče brojni dokumenti i povelje, kao i rezultati prakse u državama članicama. No, kod svih članica se istovremeno bilježi i rast kršenja ljudskih prava ponajviše po pitanju rasizma i neravnopravnosti spolova, što u ovakvom kontekstu predstavlja navedeni problem istraživanja.

1.2. Svrha, cilj i znanstvene metode istraživanja

Svrha rada jest na sustavan i logičan način prikazati dijelove dokumentacijskog ostvarenja i djelovanja Europske unije u smjeru promicanja ljudskih prava. Cilj rada jest potvrditi kako je promicanje ljudskih prava u Uniji na visokom nivou, ali kako se u praksi pronalaze nepoštivanja istih, s posebnim naglaskom na rasizam i nejednakost spolova.

Što se tiče znanstvenih metoda, u radu se koristi adekvatan broj metoda, te su one deskriptivna metoda, komparativna metoda, povijesna metoda, statistička metoda, matematička metoda, te metode analize i sinteze.

1.3. Ocjena dosadašnjih istraživanja

Dosadašnja istraživanja su po određenim pitanjima ljudskih prava obuhvatila popriličan spektar problema koje se trebaju riješiti, dok se kod drugih ne primjećuje ista praksa. U pitanju fokusa se nalaze problemi rasizma i ksenofobije, te diskriminacije manjina i neravnopravnosti spolova. Međutim, objavljena istraživanja se ne mogu izdvojiti i navesti njihovi zaključci uslijed činjenice kako su njihove orijentacije bile prema drugim područjima koja nisu usko vezana uz tematiku ovog rada. Temeljni izvorima su službeni dokumenti unutar kojih se navode relevantni članci, dok se u odabranim istraživanjima izdvajaju njihove poveznice i moguće perspektive koje su bile dane u tim trenucima. Na temelju takvih spoznaja se javlja zaključak kako trebaju postojati istraživanja koja se bave pitanjima implementacije i promocije ljudskih prava u Europskoj uniji, kako bi im se dodijelila ocjena o istom.

No, među dostupnim istraživanjima se može izdvojiti rad *Zločini iz mržnje u Republici Hrvatskoj - neki teorijski i praktični prijedori* autorica Maje Munivarane Vajde i Andree Šurine Marton iz 2019. godine. U tome radu se navode dijelovi sustava hrvatskog zakonodavnog i institucionalnog okvira, kao i stanje njihove promocije i provedbe. Tijekom istraživanja se zaključilo kako pozitivna teorijska podloga postoji, ali kako se na praktičnoj razini nalaze ograničenja pri identifikacijama, evidencijama i progonima počinjenih zločina. Isti zaključak se

pronašao i tijekom provedbe ovog istraživanja. Naposljetku, odabrani rad može poslužiti kao primjer budućim istraživanjima koji će se baviti pitanjem promocije ljudskih prava u Republici Hrvatskoj, kao i u Europskoj uniji.

1.4. Znanstvena hipoteza i pomoćne hipoteze

Prema navedenom cilju rada se nameće znanstvena hipoteza rada koja glasi:

Promicanje ljudskih prava u Europskoj uniji se nalazi na visokoj razini, što dokazuju mnogobrojni dokumenti, dok se u praksi primjećuju nepoštivanja (kršenja) istih, što se potvrđuje u ovom radu.

Kako bi se došlo do potvrde ili negacije postavljene znanstvene hipoteze su se postavile i određene pomoćne hipoteze, te su one sljedeće:

- H1 - Ljudska prava su sadržana u Povelji Europske unije, kao i način njihove provedbe.
- H2 - U posljednjim godinama se na razini Europske unije primjećuje narušavanje temeljnih ljudskih prava.
- H3 - Problem rasizma i ksenofobije se prožima kroz sva društva država članicama, pa tako i u Republici Hrvatskoj.
- H4 - Tržište rada se nalazi u neravnoteži spolova, pri čemu su ženske osobe na slabije plaćenim poslovima uslijed dodatnih poslovnih obaveza koje ostvaruju van službenog radnog odnosa.
- H5 - Implementacije ljudskih prava u praktičnom smislu po pitanju djece, starijih osoba i osoba s invaliditetom su od ključne važnosti, jer one ukazuju na osiguranje bolje budućnosti, kao i poštovanja, svim građanima Europske unije.
- H6 - Solidarnost je temelj funkcioniranja sustava promicanja ljudskih prava u kojemu se prava građana-radnika Unije, te kretanja i boravišta nalaze na visokoj razini slobode.

1.5. Struktura rada

Rad se sastoji od uvodne cjeline, 6 glavnih cjelina i zaključne cjeline. Unutar prve cjeline rada se pozornost pridaje temeljnim pravima Europske unije. Ovdje se uvid daje u Povelju o temeljnim pravima koja će ostati temeljem istraživanja kroz čitav rad. Nakon toga se naglasak daje relevantnim institucijama, agencijama i tijelima Unije, kao i provedbi ljudskih prava. Nakon toga slijedi cjelina o dostojanstvu i slobodi unutar kojega se istražuje protokol MOR-a o prisilnom radu, sagleda se stav Unije o smrtnoj kazni instrumentima za mučenje, prate se odredbe u pogledu zaštite podataka građana i podataka upotrebljivanih od strane tijela kaznenog prava ili policije, te analizira pravna pomoć u kaznenom postupku. Nakon toga slijedi cjelina rada u kojoj se izdvajaju ključni aspekti rada po pitanju rasizma, ksenofobije i diskriminacije manjina. Unutar toga se razmatraju njihova obilježja i razlike, kao i rezultati prakse Republike Hrvatske po pitanju zabilježenih zločina iz mržnje. No, unutar iste se nalaze i građanska prava i vrijednosti, što je od izuzetne važnosti za postizanje jednakosti. U rečeno se upliće Fond za azil, migracije i integraciju, kao i Strategija integracije Roma, čija je implementacija bitna i u pogledu Republike Hrvatske koja je razvila i Nacionalni plan po istom pitanju. Nakon toga slijedi još jedna cjelina s posebnim naglaskom, a to je pitanje ravnopravnosti spolova na tržištu i izvan tržišta rada, što podrazumijeva ostvarivanje prava na roditeljski dopust, te zalaganja za jednake mogućnosti muškaraca i žena s naglaskom na raspodjelu poslova skrbi. Naposljetku se daje i osvrt na Istanbulsku konvenciju. U cjelinama prava djece, starijih osoba i osoba s invaliditetom, te solidarnosti i prava građana, se pozornost pridaje trenutnim dokumentima kojima se ostvaruju željeni ciljevi promicanja ljudskih prava tijekom nadolazećih godina, čiji raspon ovisi o donesenom dokumentu.

2. Temeljna prava Europske unije

Građani Europske unije ostvaruju brojne slobode i zaštite, što uključuje osobna, građanska, ekonomska, socijalna i politička prava, zaštitu osobnih podataka, zakone protiv diskriminacije i putovanja bez granica kroz većinu zemalja članica. Svaki građanin Europske unije ima ista temeljna prava koja se temelje na vrijednostima uključenosti, jednakosti, nediskriminacije, ljudskog dostojanstva, demokracije i slobode. Navedene vrijednosti su zaštićene i ojačane vladavinom prava koja je navedena u ugovorima Unije, kao i u Povelji o temeljnim pravima. Osim toga, građani Europske unije ostvaruju pravo na boravak, radni odnos, studiranje i vjenčanje u drugim zemljama Unije. Uz rečeno, kako bi se osnažili kao potrošači, Europska unija se bavi i pitanjem zaštite osobnih podataka građana.¹

U ovom poglavlju se razmatraju sljedeće tematske cjeline - (1) Povelja Europske unije o temeljnim pravima, (2) Institucije, agencije i tijela, te (3) Provedba prava Europske unije.

2.1. Povelja Europske unije o temeljnim pravima

U Povelji Europske unije o temeljnim pravima se navode najvažnije osobne slobode i prava koja uživaju građani Europske unije, te su ona objedinjena u obliku pravno obvezujućeg dokumenta.² Dakle, navedena prava se odnose na sve osobe koje žive unutar Unije. Povelja je uvedena kako bi se ostvarila dosljednost, kao i jasnoća, prava utvrđenih u različito vrijeme i na različite načine kroz države članice. Poveljom se utvrđuje građanskih, ekonomskih, socijalnih i političkih prava na temelju sljedećih elemenata:³

- temeljnih sloboda i prava priznatima putem Europske konvencije o ljudskim pravima,
- ustavne tradicije država članica Europske unije,

¹ Citizens Information, *Charter of Fundamental Rights*, dostupno na: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/justice-and-fundamental-rights_en (02.05.2023.)

² Equality and Human Rights Commission, *The Charter*, dostupno na: <https://www.equalityhumanrights.com/en/what-are-human-rights/how-are-your-rights-protected/what-charter-fundamental-rights-european-union> (02.05.2023).

³ Citizens Information, *Charter of Fundamental Rights*, op.cit.

- Socijalne povelje Europskog vijeća,
- Povelje Zajednice o temeljnim socijalnim pravima radnika, te
- drugih međunarodnih konvencija.

Kada je Lisabonski ugovor stupio na snagu u prosincu 2009. godine se smatra točkom postojanja pravne obveze Povelje o temeljnim pravima za sve države članice Europske unije. Unutar Povelje se pronalaze obuhvaćena područja - dostojanstvo, slobode, jednakost, solidarnost, prava građana i pravda.⁴ U Tablici 1 su prikazana navedena područja, te njihove obuhvaćene tematike.

Tablica 1. Područja obuhvaćena Poveljom Europske unije o temeljnim pravima

Cjelina (područje)	Podcjeline (tematike)
Dostojanstvo	- ljudsko dostojanstvo; pravo na život; pravo na integritet osobe; zabrana mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja ili kažnjavanja; zabrana ropstva i prisilnog rada
Slobode	- pravo na slobodu i sigurnost; poštivanje privatnog i obiteljskog života; zaštita osobnih podataka; pravo na brak i pravo na zasnivanje obitelji; sloboda misli, savjesti i vjere; sloboda izražavanja i informiranja; sloboda okupljanja i udruživanja; sloboda umjetnosti i znanosti; pravo na obrazovanje; sloboda izbora zanimanja i pravo na rad; sloboda vođenja posla; pravo na vlasništvo; pravo na azil; zaštita u slučaju udaljenja, protjerivanja ili izručenja
Jednakost	- jednakost pred zakonom; nediskriminacija; kulturna, vjerska i jezična raznolikost; ravnopravnost muškaraca i žena; prava djeteta; prava starijih osoba; integracija osoba s invaliditetom
Solidarnost	- pravo radnika na informiranje i savjetovanje unutar poduzeća; pravo na kolektivno pregovaranje i djelovanje; pravo pristupa uslugama zapošljavanja; zaštita u slučaju neopravdanog otkaza; poštenu i pravedni radni uvjeti; zabrana dječjeg rada i zaštita mladih na radu; obiteljski i profesionalni život; socijalno osiguranje i socijalna pomoć; zdravstvena njega; pristup uslugama od općeg gospodarskog interesa; zaštita okoliša; zaštita potrošača
Prava građana	- pravo glasa i kandidiranja na izborima za Europski parlament; pravo glasa i kandidiranja na općinskim izborima; pravo na dobru upravu; pravo na pristup dokumentima; pučki pravobranitelj; pravo na peticiju; sloboda kretanja i stanovanja; diplomatska i konzularna zaštita
Pravda	- pravo na učinkovit pravni tijek i pošteno suđenje; pretpostavka nevinosti i pravo na obranu; načela zakonitosti i razmjernosti kaznenih djela i kazni; pravo osobe da ne bude dva puta suđena ili kažnjena u kaznenom postupku za isto kazneno djelo

Izvor: Citizens Information, *Charter of Fundamental Rights*, dostupno na: https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/justice-and-fundamental-rights_en (02.05.2023.)

⁴ Citizens Information, *Charter of Fundamental Rights*, op.cit.

Ne postoji sumnja da stupanjem na snagu, Povelja o temeljnim pravima se smatra pravnom novinom Lisabonskog ugovora, pri čemu ostvaruje značajan utjecaj na konstitucionalizaciju pravnog poretka Europske unije u drugom razdoblju. Neki stručnjaci smatraju da bi praktična provedba prava u Povelji mogla u konačnici dati odgovor na pitanje konačnosti Unije u svakodnevnoj sudskoj praksi.⁵

2.2. Institucije, agencije i tijela

Krenuvši od Agencije Europske unije za temeljna prava (poznato i kao FRA), ona pruža neovisne savjete institucijama Europske unije i državama članicama o pravima navedenima u Povelji o temeljnim pravima. Uz to, FRA se bavi i društveno-pravnim znanstvenim istraživanjem u svrhu identifikacije područja u Europskoj uniji koja zahtijevaju dodatan rad na ispunjavanju međunarodnih standarada.⁶

Dakle, Agencija za temeljna prava je namjensko tijelo Europske unije koje na istoj razini pruža stručno znanje i pomoć po pitanju temeljnih prava Unije, te se utvrđuju zadaće i ciljevi, kao i funkcioniranja i unutarnja upravljanja iste. Zadaće FRA agencije su sljedeće:⁷

- dostava objektivnih, relevantnih, pouzdanih i usporedivih podataka i informacija institucijama Europske unije i državama članicama o temeljnim pravima;
- razvoj standarada i metoda za poboljšanje objektivnosti, pouzdanosti i usporedivosti podataka na razini Europske unije;
- poticaj i provedba znanstvenih istraživanja i anketa, te sudjelovanje u istima;
- postava mišljenja i zaključaka o određenim temama;
- objava publikacija o određenim temama koja se tiču ljudskih prava;
- objava godišnjeg izvješća o pitanjima u sklopu ovlasti, s naglaskom na primjere najbolje prakse,

⁵ Equality and Human Rights Commission, *The Charter*, op.cit.

⁶ VanDanwitz, T. i Paraschas, P. „A Fresh Start for the Charter Fundamental Questions on the Application of the European Charter of Fundamental Rights“, *Fordham International Law Journal* 35, br. 5, 2017., str. 1397.

⁷ EUR-Lex, *Agencija Europske unije za temeljna prava (FRA)*, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/HR/legal-content/summary/european-union-agency-for-fundamental-rights-fra.html> (03.05.2023.)

- razvoj komunikacijske strategije i promocija dijaloga s civilnim društvom kako bi se podigla razina svijesti javnosti o temeljnim pravima, te se podijelile i pojasnile informacije o radu Agencije.

FRA agencija se smatra najnovijom i jedinom institucijom Europske unije za ljudska prava. Ona predstavlja novi način govora o pravima u Uniji, pri čemu se koristi „upravljački jezik“. Agencija nije bila zamišljena kao tradicionalno tijelo za praćenje ljudskih prava, te se misija promatranja aktivno napustila u korist savjetodavne misije. Ona je dijelom novog trenda upravljanja koji je proteklih godina zahvatio Europsku uniju. Kao agencija za ljudska prava, njezina potencijalna funkcija praćenja se nije smatrala nadzorom u pravnom smislu riječi, ni na institucionalnoj ni na akademskoj razini. Umjesto toga, ono se shvaća kao promatranjem, te je u današnje vrijeme zamijenjeno s funkcijom davanja stručnosti i pomoći, u smislu učenja i usmjeravanja kolektiva.⁸

Tijekom vremena su se pojavili novi izazovi u smislu najadekvatnije promocije temeljnih prava. Ukoliko se ne kontrolira, netolerantna retorika u političkom diskursu koja je raširena kroz medije može potaknuti mržnju, diskriminaciju ili nasilje, što se primjećuje na svakodnevnoj bazi. Akteri koji se bave ljudskim pravima, poput FRA agencije, se moraju osvrnuti na nepovjerenje u javne institucije i primijećene prijetnje koje proizlaze iz relevantnih pojava (na primjer, imigracija). Uspostava učinkovite komunikacije je esencijalna za pravovaljani rad Europskih institucija, tijela i agencija po pitanjima temeljnih ljudskih prava. Rečeno vrijedi i za nacionalna tijela koja se bave istim pitanjima.⁹

Drugo tijelo Europske unije koje će se spomenuti jest Savjetodavni odbor za jednake mogućnosti muškaraca i žena. Odbor se uspostavio kako bi se osigurale redovne konzultacije i razmjene između institucija i tijela koje potiču jednake mogućnosti između muškaraca i žena u članicama državama Europske unije. Dakle, Odbor je namijenjen kao pomoć Europskoj komisiji u oblikovanju i provedbi mjera za poticanje spomenutih jednakih mogućnosti, što se ostvaruje putem poticanja razmjene odgovarajućih iskustava politika i praksi među zemljama i drugim uključenim stranama.¹⁰

⁸ Sokhi-Bulley, B. „The Fundamental Rights Agency of the European Union: A New Panopticism“, *Human Rights Law Review* 11, br. 4, 2011., str. 704.

⁹ Toggenburg, G. „The European Union Fundamental Rights Agency“, u *International Human Rights Institutions, Tribunals, and Courts*, Gerd Oberleitner, 443-460. Singapore: Springer Singapore, 2018., str. 458.

¹⁰ EUR-Lex, *Savjetodavni odbor za jednake mogućnosti muškaraca i žena*, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/HR/legal-content/summary/advisory-committee-on-equal-opportunities-for-men-and-women.html> (03.05.2023).

Prema izvještaju Savjetodavnog vijeća za ravnopravnost spolova iz 2022. godine se uviđaju detaljno predstavljene preporuke po određenim tematskim poglavljima. Ove preporuke su namijenjene vođama G7 zemalja¹¹, ali se mogu primijeniti i na druge države koje su zahvaćene istim pitanjima. Tematike preporuka su navedene unutar Tablice 2.

Tablica 2. Preporuke Savjetodavnog odbora za jednake mogućnosti muškaraca i žena (2022)

Promatrano područje	Preporuke (savjeti)
Financiranje	<ul style="list-style-type: none"> • Provedba rodno osjetljivog proračuna u svim domenama državne potrošnje • Osiguravanje izravnog financiranja pojedincima i organizacijama usmjerenim na prava žena, jednakost, rodnu pravdu i demokraciju • Uvođenje i financiranje snažnog prikupljanja podataka i transparentnog izvješćivanja o financijskoj potpori za ženske organizacije i aktivnosti kao podrška rodnoj ravnopravnosti
Vlasništvo, poduzetništvo i ulaganje	<ul style="list-style-type: none"> • Promicati i stvarati nove prilike za poduzeća u vlasništvu žena unutar i izvan G7 • Iskoristiti javnu nabavu kao alat za poticanje vlasništva nad poduzećima žena • Provesti nove instrumente kako bi se osiguralo da žene poduzetnice imaju jednak pristup rizičnom kapitalu • Pokrenuti i financirati pouzdano prikupljanje podataka i izvješćivanje za procjenu napretka u ženskom vlasništvu, poduzetništvu i ulaganju
Ekonomija skrbi	<ul style="list-style-type: none"> • Osigurati pravedniju raspodjelu rada skrbi između muškaraca i žena • Osigurati bolje prepoznavanje rada skrbi kroz pouzdano prikupljanje podataka i izvješćivanje • Bolje nagraditi rad skrbi • Razviti i financirati visokokvalitetne univerzalne sustave skrbi
Feministička diplomacija	<ul style="list-style-type: none"> • Razviti i poticati uvjete potrebne za feminističku diplomaciju • Osigurati i promicati uključivu zastupljenost u donošenju odluka na svim razinama • Poduzeti radnje za edukaciju vođa i pojedinačnih građana o stupovima feminističke vanjske politike
Rodno uvjetovano nasilje (nasilje uvjetovano na temelju spola)	<ul style="list-style-type: none"> • Ratificirati, javno podržati i provoditi međunarodne konvencije i organizacije čiji je cilj eliminacija rodno uvjetovanog nasilja • Provesti i financirati programe javnog obrazovanja i širenja usmjerene na sprječavanje rodno zasnovanog nasilja • Uspostaviti koordinirane protokole temeljene na dokazima među javnim institucijama i službama usmjerene na rješavanje i okončanje rodno zasnovanog nasilja • Podrška prikupljanje podataka i istraživanje kako bi se informirale o politikama i programima usmjerenim na zaustavljanje rodno uvjetovanog nasilja
Rod i kriza	<ul style="list-style-type: none"> • Značajno ojačati napore za pripremu za buduće krize ulaganjem u preventivne mjere • Razviti, implementirati i provesti mjere rodno osviještene politike kao što su načela rodnog utjecaja i rodnog proračuna • Okončati seksualno nasilje povezano sa sukobom

¹¹ Međunarodna skupina sedam je međuvladin politički forum koji se sastoji od Kanade, Francuske, Njemačke, Italije, Japana, Ujedinjenog Kraljevstva i Sjedinjenih Država; dodatno, Europska unija je „nenavedena članica“.

	kroz multisektorski pristup država i kolektiva globalni odgovor • Promicati uključivanje žena na svim razinama klimatske politike i djelovanja
Međusektorska politika	<ul style="list-style-type: none"> • Primijenite međusektorsku leću na planiranje i analizu javnih politika • Osigurajte da politički vođe, kao uzori, razumiju međusektorsku složenost, komuniciraju njezinu važnost i integriraju međusektorsku leću u proces donošenja odluka • Razvijte i implementirajte snažne mjere za procjenu i analizirati politike kroz međusektorsku leću • Razviti i implementirati obrazovne i komunikacijske mjere i osnažiti žene i djevojke kroz međusektorsku leću

Izvor: Gender Equality Advisory Council, *Report 2022: A shared vision for gender equality*, Berlin: GEAC, 2022., str. 19-20.

U današnjem svijetu se Europska unija sagleda kao svjetska regija u kojemu „žene najbolje žive“. Štoviše, postoje europske politike koje se primjenjuju na dnevnoj razini ili su pak stupile na snagu u posljednjim godinama kako bi se osiguralo smanjenje diskriminacije žena u Europi i spriječile pojave novih oblika diskriminacije. No, potrebno je napomenuti kako se životi žene neće poboljšati ukoliko životi muškaraca ostanu nepromijenjeni. Rečeno se odnosi na ekonomsku sferu, ali i ostale sfere poput brige o djeci. Plaćeni očinski dopust trenutno nije predviđen u svim državama članicama Unije. Potrebno je pokrenuti pitanje podzastupljenosti muškaraca u radu skrbi koji se obavlja unutar obitelji i u neplaćenom kućanskom radu kako bi se postigla istinska ravnopravnost spolova. Međutim, mehanizmi i politike postizanja navedenoga se još uvijek smatraju rijetkim pojavama.¹²

Posljednje relevantno tijelo vrijedno spomena jest Europski institut za ravnopravnost spolova (poznato pod skraćenicom EIGE). Ovaj institut pomaže drugim institucijama Europske unije i državama članicama po pitanju integracije načela ravnopravnosti spolova unutar njihove politike, te u suzbijanju diskriminacije na temelju spola. Što se tiče ciljeva, EIGE donosi tehničku stručnosti kako bi se:¹³

- promicala i jačala ravnopravnost spolova,
- uključivale rodne osviještenosti u sve politike Europske unije i nacionalne politike,
- borilo protiv diskriminacije na temelju spola,

¹² Buzmaniuk, S. „Gender equality in Europe: a still imperfect model in the world“, *European Issues*, br. 659, 2023., str. 6-7.

¹³ EUR-Lex, *Europski institut za ravnopravnost spolova (EIGE)*, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/HR/legal-content/summary/european-institute-for-gender-equality-eige.html> (03.05.2023.)

- podigla svijest građana Europske unije o ravnopravnosti spolova i potrebi suzbijanja nasilja nad ženama.

Prijedlog stvaranja EIGE-a je dala Europska komisija, te je nakon zahtjeva Europskog parlamenta i Vijeća bila rezultatom stalnih zahtjeva zajednice za ravnopravnost spolova od 90-ih godina prošlog stoljeća. Dugo stvaranje ove institucije je bilo rezultatom očekivanja unapređenja programa jednakosti temeljenog na čvrstoj, demokratskoj osnovi poduprto dokazima. Dokumenti i javne rasprave koje podupiru stvaranje istog su se povezali u definiranju zadataka Instituta koji uključuju proizvodnju i diseminaciju podataka o spolovima, te analizu podataka na razini Europske unije i nacionalnoj razini. Osom toga, oni se odnose i na stvaranje mreža u civilnom društvu i akademskoj zajednici, pružanje pomoći za ojačanje rodne osviještenosti po pitanju politika Unije, kao i praćenje napretka ravnopravnosti spolova u europskim društvima.¹⁴

2.3. Provedba prava Europske unije

Putem Strategije Europske komisije iz 2020. godine se želi Povelju o temeljnim pravima pretvoriti u stvarnost za sve osobe koje žive u državama članicama. Spomenuta Strategija je usmjerena na četiri prioriteta:¹⁵

- osiguravanje učinkovite primjene Povelje u svim državama članicama;
- jačanje položaja organizacija pravnih stručnjaka, civilnog društva i boraca za prava;
- poticanje primjene Povelje kao vodilje za institucije Europske unije;
- upoznavanje ljudi s njihovim pravima u skladu s Poveljom.

Od država članica se očekuje razvoj inicijative kojom se promiče svijest građana, osnaženje lokalnih tijela i dotičnih dionika.¹⁶ No, osim Strategije je potrebno pozornost pridati i programu Građani, jednakost, prava i vrijednosti (2021. - 2027.) koji je bio napravljen u korak s programom Pravda (za isto razdoblje) u okviru Fonda za pravdu, prava i vrijednosti. Program je poznat i pod

¹⁴ Hubert, A. i Stratigaki, M. „The European Institute for Gender Equality: A window of opportunity for gender equality policies“, *European Journal of Women's Studies* 18, br. 2, 2011., str. 176.

¹⁵ EUR-Lex, *Provođenje Povelje o temeljnim pravima u praksi*, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/HR/legal-content/summary/putting-the-charter-of-fundamental-rights-into-practice.html> (04.05.2023.)

¹⁶ Ibidem.

skraćenim nazivom CERV, te ono nastoji podržati i razviti jednaka, demokratska i uključiva društva utemeljena na vladavini prava. Pod time se podrazumijeva osnaženo civilno društvo, poticanje sudjelovanja ljudi na demokratskoj, društvenoj i građanskoj razini, te njegovanje bogate raznolikosti europskog društva koje se temelji na zajedničkim vrijednostima, sjećanjima i povijesti. Program CERV se sastoji od četiri stupa:¹⁷

- jednakost, prava i ravnopravnost spolova - podrazumijeva promicanje prava, jednakosti i nediskriminacije, kao i unaprjeđenje ravnopravnosti spolova;
- zaokupljenost i sudjelovanje građana - odnosi se na promicanje angažmana građana i njihova sudjelovanja u demokratskom životu Unije, te razmjenu između građana različitih država članica i podizanje svijesti o zajedničkoj europskoj povijesti;
- Daphne - ovaj stup se odnosi na borbu protiv nasilja, što uključuje i nasilje uvjetovano na spolu i nasilje nad djecom;
- vrijednost Unije - podrazumijeva zaštitu i promicanje vrijednosti Unije.

Tijekom posljednjih desetljeća se Europska unija prikazuje kao normativna sila, pri čemu se ljudska prava i demokratska načela sagledaju kao ključni stupovi identiteta Unije na internoj i eksternoj razini. Relevantna tijela Unije uvijek u obzir moraju uzeti nacionalne vanjske politike članica, posebno u pogledu osjetljivih pitanja poput ljudskih prava i promicanja demokracije. Kada su u pitanju ključni strateški interesi članica, onda se manevarski prostor za Uniju obično primjećuje više ograničenim. Međutim, politička potpora članica je važan element učinkovitog djelovanja Unije na području demokracije i ljudskih prava.¹⁸

Uz rečeno, Europska unija nije u mogućnosti izvoziti svoj model u područja Unije, jer ono izaziva snažna osporavanja i reakcije. Pozornost se mora pridati lokalnom kontekstu, povezanim dionicima i načinima oblikovanja koncepata poput ljudskog dostojanstva, demokracije, sudjelovanja i uključenosti. Zaključno se može navesti kako Unija ostvaruje potencijal postanka globalnog aktera po pitanju ljudskih prava, ali je potrebno prevladati značajne prepreke, odnosno promjenjive međunarodne kontekste i izazove.¹⁹

¹⁷ European Education and Culture Executive Agency, *Citizens, Equality, Rights and Values Programme (CERV)*, Brussels: EACEA, 2022., str. 7.

¹⁸ Gómez Isa, F. i drugi. „Challenges to the Effectiveness of EU Human Rights and Democratisation Policies“, *Fostering Human Rights among European Policies* 12, br. 3, 2017., 156.

¹⁹ *Ibidem.*, 157.

3. Dostojanstvo i slobode

Jedan od najviše osporavanih i kritiziranih pojmova u akademskim raspravama je dostojanstvo. No, dostojanstvo je i vjerojatno jedna od najproučavanijih i teoretiziranih ideja, zahvaljujući svom pretpostavljenom značaju kao temelju zaštite prava. U preambulama i odredbama većine međunarodnih ugovora o ljudskim pravima se može pronaći pozivanje na dostojanstvo. Tijekom druge polovice prošloga stoljeća se praksa izrade nacrtu ustalila za regionalne konvencije o ljudskim pravima i za nacionalne ustave. Konceptija dostojanstva za koju se pretpostavlja da podupire spomenute tekstove jest ona o ljudskom dostojanstvu koje podrazumijeva inherentnu i jednako vrijednu među svim pojedincima na temelju ljudskosti, što im daje pravo na poštivanje i državnu zaštitu.²⁰

Osim dostojanstva, građani Europske unije uživaju i prava slobode koja su bila spomenuta u prethodnim dijelovima rada. Na temelju navedenoga, u sljedećim dijelovima rada će se (pod)tematika raspodijeliti na određene stavke po pitanju ljudskog dostojanstva i slobode.

3.1. Protokol MOR-a o prisilnom radu

Unutar kompleksnog sustava prava ostvarivanih unutar Europske unije se nalazi i Protokol Međunarodne organizacije rada o prisilnom radu. Protokol MOR je pravno obvezujući dokument kojim se zahtijeva od država članica da poduzmu mjere zaštite, prevencije i pravnog lijeka u provedbi obveze Konvencije o suzbijanju prisilnog rada.²¹

Protokol MOR-a se usvojio 1930. godine, pri čemu se prisilni ili obvezni rad definirao kao “svaki rad ili služba koja se zahtijeva od bilo koje osobe pod prijetnjom bilo kakve kazne i za koju se navedena osoba nije dobrovoljno ponudila“. Iako je ova definicija još uvijek prihvaćena, tijekom posljednjeg (skoro) stoljeća su se promijenili mnogobrojni faktori i situacije. Danas se nalaze

²⁰ Fikfak, V. i Izvorova, L. „Language and Persuasion: Human Dignity at the European Court of Human Rights“, *Human Rights Law Review* 22, br. 3, 2022., str. 2.

²¹ International Labour Office, *ILO Standards on Forced Labour - The new Protocol and Recommendation at a Glance*, Geneva: International Labour Office, 2016., str. 3.

procjene o tome kako se milijuni muškaraca, žena i djece nalaze pod prisilnim radom diljem svijeta, bilo da se radi o trgovini ljudima, držanjem u dužničkom ropstvu ili radu u uvjetima sličnim ropstvu. Većina se iskorištava u privatnom gospodarstvu, dok gotovo polovica svih žrtava migrira ili unutar zemlje ili preko granica. Naime, prisilni rad generira stotine milijarde eura nezakonite dobiti, zbog čega se poduzeća i industrije suočavaju s nepoštenom konkurencijom, pri čemu države gube milijarde u prihodima od poreza i doprinosa za socijalno osiguranje.²²

Prisilni rad se definira kao svaka služba ili rad koji se zahtijeva od bilo koje osobe pod prijetnjom bilo kakve kazne i za koji se navedena osoba nije dobrovoljno ponudila. Ta se definicija općenito primjenjuje na uslugu ili posao kojega zahtijevaju javna tijela i vlade, kao i privatna tijela i pojedinci. Postoji nekoliko elemenata koji pojedinačno ili u kombinaciji mogu ukazivati na situaciju postojanja prisilnog rada, te oni mogu biti:²³

- prijetnje ili stvarne fizičke ozljede;
- ograničenje kretanja, ograničeni prostor ili zatvaranje na radno mjesto;
- dužničko ropstvo;
- prekomjerno smanjenje ili zadržavanje plaća (što krši prethodno sklopljene dogovore);
- zadržavanje osobnih dokumenata i putovnica;
- prijetnja prijave vlastima (prilikom statusa ilegalnog useljenika).

Inicijative za borbu protiv prisilnog rada i trgovine ljudima bi se uvijek trebale temeljiti na pristupu ljudskim pravima, pri čemu se slijede prava i potrebe žrtava, te se osigurava da se ista poštuju, štite i ispunjavaju. Ključan element je provedba osnovnih radnih standarada. Slijedom toga, rad na podizanju svijesti sa potrošačima i poslodavcima, kao i rad na zagovaranju sa sindikatima u kombinaciji sa zakonskim izmjenama i adekvatnijom provedbom istih se smatraju koracima koji se moraju poduzeti.²⁴

Usmjeravanje pozornosti na prisilni rad također može pomoći u prevladavanju brojnih prepreka s kojima se suočava borba protiv trgovine ljudima, pri čemu se pruža učinkovit okvir za zaštitu žrtava trgovine ljudima i radnika migranata, s posebnim osvrtom na djecu i žene.²⁵

²² International Labour Office, *ILO Standards on Forced Labour - The new Protocol and Recommendation at a Glance*, op.cit., 3.

²³ Brendel, *Forced Labour and Trafficking in Persons*, Eschborn: Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit, 2008., str. 1.

²⁴ Ibidem.

²⁵ Ibidem., 2.

3.2. Naputak Europske unije o smrtnoj kazni i zabrani trgovine instrumentima za mučenje

Pod službenim dokumentima Europske unije se mogu pronaći i smjernice o smrtnoj kazni. Naime, Europska unija se snažno i nedvosmisleno protivi smrtnoj kazni u bilo kojem vremenu i tijekom bilo koje okolnosti. Na području Unije se primjećuje nastavak dugogodišnje kampanje protiv smrtne kazne, tijekom čega se primjećuje i sve veći zamah ukidanja smrtne kazne na globalnoj razini. U Europskoj uniji se smatra kako smrtna kazna predstavlja ozbiljno kršenje ljudskih prava i ljudskog dostojanstva, te kako ukidanje iste doprinosi progresivnom razvoju ljudskih prava. Jednostavno rečeno, smrtna kazna je nehumana i nepotrebna. Treba izdvojiti i kako ne postoje uvjerljivi dokazi kojima bi se dokazalo da smrtna kazna može služiti kao sredstvo odvraćanja od kriminala. Uz to, svako neostvarenje pravde može dovesti do namjernog ubojstva nedužne osobe od strane državnih vlasti.²⁶

Osim smrtne kazne, postoji i apsolutna zabrana zlostavljanja i mučenja koja se nalazi u temeljnim konvencijama Ujedinjenih naroda o ljudskim pravima, te se ona odražava na razini Unije u Povelji o temeljnim pravima u kojoj se navodi da niti jedna osoba ne smije biti podvrgnuta mučenju ili ponižavajućem ili nečovječnom postupanju ili kažnjavanju.²⁷

Uredbom protiv mučenja se odražava predanost Europske unije iskorjenjivanju smrtne kazne i mučenja putem mjera za sprječavanje trgovinom određenom robom koja bi se potencijalno koristila za mučenje ili smrtnu kaznu ili drugo nehumano ili ponižavajuće postupanje.²⁸

Pregledom politika Unije se pokazalo kako je ukidanje smrtne kazne prepoznatljiva priča uspjeha ljudskih prava, posebno u evoluciji dostojanstva osoba koje država tereti za zločine. Godine 2012. godine se dodijelila i Nobelova nagrada za mir, dok je Odbor istaknuo kako je doprinos Europske unije unaprjeđivanju mira primijećen u radu u proteklim desetljećima putem promocije demokracije i ljudskih prava. Navedena norma je i dan danas zadržana kao priča uspjeha.²⁹

²⁶ Council of the European Union, *EU Guidelines on Death Penalty*, Brussels: Council of the European Union, 2013., str. 1.

²⁷ Ibidem.

²⁸ European Commission, *Anti-torture measures*, dostupno na: https://fpi.ec.europa.eu/what-we-do/anti-torture-measures_en (04.05.2023.)

²⁹ Behrman, C. i Yorke, J. „The European Union and the Abolition of the Death Penalty“, *Pace International Law Review* 4, br. 1, 2013., str. 76-77.

3.3. Opća odredba o zaštiti podataka (GDPR) i zaštita podataka u segmentu elektroničkih komunikacija

Opća uredba o zaštiti podataka (skraćeno GDPR) štiti pojedince kada privatni sektor i veći dio javnog sektora vrše obradu njihovih podataka. Naspram toga, obrada podataka od strane nadležnih tijela u svrhe provedbe zakona podliježe Direktivi o provedbi zakona o zaštiti podataka. Nadalje, ovom Općom uredbom se omogućuje pojedincima da ostvare bolju kontrolu nad osobnim podacima. Ono podrazumijeva i modernizaciju i objedinjavanje pravila koje omogućuju organizacijama da skrate i smanje birokracijske procese i zadobiju veće povjerenje potrošača. Uredbom se uspostavlja sustav potpuno neovisnih nadzornih tijela zaduženih za provođenje i praćenje usklađenosti.³⁰

Dakle, u Uredbi postoje pravila za pojedince i organizacije, pri čemu ono jača postojeća prava, daje nova prava i više kontrole pojedincima nad njihovim podacima. Rečeno uključuje:³¹

- lakši pristup osobnim podacima pojedinaca - uključuje pružanje informacija o obradi podataka i osiguravanje dostupnosti informacija na jasan i razumljiv način;
- novo pravo na prenosivost podataka - olakšava prijenos osobnih podataka među pružateljima usluga;
- jasnije pravo na brisanje podataka („pravo na zaborav“) - kada pojedinac više ne želi obradu podataka i ne postoji legitiman razlog njihovog zadržavanja, onda se podaci brišu;
- pravo znanja o povredi osobnih podataka - u slučaju ozbiljne povrede podataka, organizacije su dužne obavijestiti relevantno nadzorno tijelo za zaštitu podataka.

Što se tiče zaštite podataka u sektoru elektroničkih komunikacije, razmjena informacija se odvija kroz javne elektroničke komunikacijske usluge (poput Interneta) i preko njihovih pripadajućih mreža. Direktivom se osigurava sigurnost obrade osobnih podataka, prenose se obavijesti o proboju osobnih podataka i pruža se usluga povjerljivosti komunikacija. Također se zabranjuju neželjene komunikacije za koje pojedinac nije dao svoj pristanak.³²

³⁰ EUR-Lex, *General data protection regulation (GDPR)*, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/general-data-protection-regulation-gdpr.html> (05.05.2023.)

³¹ Ibidem.

³² EUR-Lex, *Data protection in the electronic communications sector*, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/data-protection-in-the-electronic-communications-sector.html> (05.05.2023.)

3.4. Zaštita osobnih podataka koje upotrebljavaju policija ili tijela kaznenog prava

Direktiva o zaštiti podataka o provedbi zakona (poznata kao LED) osigurava zaštitu osobnih podataka pojedinaca uključenih u kaznene postupke, što podrazumijeva žrtve, svjedoke ili osumnjičene osobe. Njome se uspostavlja sveobuhvatan okvir za osiguranje visoke razine zaštite podataka, pri čemu se u obzir uzima specifična priroda područja kaznenog pravosuđa i policije. Direktiva pridonosi olakšavanju suradnje i povećanju povjerenja u borbi protiv kriminala u Europskoj uniji, kroz usklađivanje zaštite osobnih podataka od strane tijela za provođenje zakona u državama članicama i zemljama Schengena.³³

Na nacionalnim razinama se moraju utvrditi vremenska ograničenja po pitanju brisanja osobnih podataka, kao i redovite provjere potrebe za pohranjivanjem takvih vrsta podataka. Pojedinci „ispitanici“ na koje se podaci odnose, Direktivom se zahtijeva da tijela za provođenje zakona naprave jasnu razliku između podataka različitih kategorija osoba.³⁴

Nacionalna tijela moraju voditi dnevnik s informacijama poput vremena i datuma pristupa osobnim podacima, te imena onih osoba koje su pregledale podatke ili kojima su podaci otkriveni. Dnevnik se uglavnom koristi za provjeru zakonitosti obrade, osiguravanja sigurnosti i cjelovitosti obrade, te za provedbu kaznenih postupaka.³⁵

3.5. Pravna pomoć u kaznenom postupku

Posljednje na listi ove (pod)tematike jest pružanje pravne pomoći u kaznenom postupku. Rana faza kaznenog postupka se smatra ključnom za uhićene ili pritvorene osobe zbog kaznenog djela. Donesene i poduzete odluke ili radnje koje nisu poduzete će odrediti sposobnost tih osoba da se učinkovito brane, kao i duljinu njihovog pritvora, mogućnost i vrijeme izvedbe pred sud, donošenja

³³ Leiser, M. i Custers, C. „The Law Enforcement Directive: Conceptual Challenges of EU Directive 2016/680“, *European Data Protection Law Review* 5, br. 3, 2019., str. 370.

³⁴ European Parliament, „Directive (EU) 2016/680“, *Official Journal of the European Union*, br. 119, 2016., str. 108.

³⁵ *Ibidem.*, 116.

odgovarajuće odluke o kaznenom progonu ili odvraćanja od kaznenopravnog sustava, te izvedbu poštenog suđenja.³⁶

U Europskoj uniji se primjećuje znatno variranje opsega pravne pomoći financirane od strane države tijekom ranih faza kaznenopravnog postupka. U onim zemljama u kojima se primjenjuje imovinski cenzus, razine prihvatljivosti (odnosno pragovi dohotka) su često niske, a općenito relativno mali udio osumnjičenih i optuženih osoba prima pravni savjet i pomoć dok su u policijskom pritvoru. Postoje brojni različiti modeli za pružanje pravnih savjeta i pomoći osumnjičenicima i optuženicima u ranim fazama kaznenog postupka. Na primjer, većina europskih zemalja koristi odvjetnike u privatnoj praksi u svrhu pružanja usluga pravne pomoći, uz različite pristupa nagrađivanju.³⁷

Što se tiče prava na pravnu pomoć u kaznenom postupku u zemljama Unije, navodi se sljedeće:³⁸

- osumnjičenicima i optuženicima koji nemaju dovoljno sredstava za plaćanje pomoći odvjetnika se mora osigurati pravo na pravnu pomoć kada to zahtijevaju interesi pravde;
- primjenjuju se različiti testovi kako bi se utvrdilo odobrenje pravne pomoći kroz provjeru imovinskog stanja i/ili testa meritornosti;
- poštuju se kriteriji utvrđeni za uspostavljanje prethodnih testova; uključuje zaslugu kada je osoba izvedena pred sud radi donošenja odluke o pritvoru ili tijekom pritvora;
- pruža se pravna pomoć bez nepotrebnog odgađanja; ili prije nego što dotičnu osobu ispita policija, drugo tijelo kaznenog progona ili pravosudno tijelo; ili prije nego što se provedbu posebne istražne radnje ili radnje prikupljanja dokaza.

Europski odbor je dao posebnu pozornost sprječavanju mučenja i nečovječnog ili ponižavajućeg postupanja i kažnjavanja. Osobe privedene u policijski pritvor imaju mogućnost pristupa odvjetniku tijekom razdoblja pritvorenosti, jer se ono sagleda kao temeljna zaštita od zlostavljanja. Nadalje, odvjetnik se nalazi u takvoj poziciji da može poduzeti odgovarajuće mjere ukoliko se zlostavljanje dogodi. Rečeno se odnosi i na druga kršenja ljudskih prava poput nezakonitog ili proizvoljnog pritvora ili uhićenja.³⁹

³⁶ United Nations, *Early Access to Legal Aid in Criminal Justice Processes: A Handbook for Policymakers and Practitioners*, Vienna: United Nations, 2014., str. 4.

³⁷ Ibidem., 5.

³⁸ EUR-Lex, *Legal aid in criminal proceedings*, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/legal-aid-in-criminal-proceedings.html> (06.05.2023.)

³⁹ United Nations, *Early Access to Legal Aid in Criminal Justice Processes: A Handbook for Policymakers and Practitioners*, op.cit., str. 12.

4. Rasizam, ksenofobija i manjine

Definicija rasizma Ujedinjenih naroda raspoznaje rasizam kao teorije ili ideje o superiornosti jedne rase ili grupe osoba iste boje kože ili etničkog podrijetla. Međutim, u Akcijskom planu Europske unije protiv rasizma je data sofisticiranija definicija rasizma u kojoj se priznaju različiti oblici rasizma.⁴⁰ Prema tome, rasizam se odnosi na predrasude, diskriminaciju ili antagonizam od strane pojedinca, zajednice ili institucije prema osobi ili ljudima na temelju njihove pripadnosti određenoj rasnoj ili etničkoj skupini, s naglaskom na manjinske ili marginalizirane skupine.⁴¹

Osim rasizma se prepoznaje i problem ksenofobije. Podrijetlom iz grčkog jezika, pojam ksenofobija se odnosi na nerazuman strah od stranaca. Ona se definira kao opći strah od različitosti, kao intenzivna nelagoda po pitanju ljudi iz drugih kultura ili neprijateljstvo i netolerancija prema onim osobama koje izgledaju, govore, oblače se i ponašaju drugačije. U modernim multikulturalnim društvima se ksenofobija ispoljava kao odbacivanje drugačijeg životnog stila i/ili vjerskog i kulturnog sustava vrijednosti imigrantskih skupina.⁴²

Uz pojmove rasizma i ksenofobije se veže i pojam manjina. Pod etničkim, vjerskim ili jezičnim manjinama se nalaze svake skupine osoba koje čine manje od polovice stanovništva na teritoriju države, te čiji članovi dijele zajedničke karakteristike kulture, vjere ili jezika, kao i kombinaciju istih.⁴³ Ono što se veže uz sve pojmove jest i institucionalni rasizam koji se odnosi na eksplicitne manifestacije rasizma na razini smjernica i politike, te nesvjesne diskriminacije na organizacijskoj razini. Potrebno je izdvojiti i rasnu diskriminaciju koja podrazumijeva svako razlikovanje, isključivanje, ograničenje ili preferenciju na temelju rase, boje kože ili podrijetla kako bi se poništilo ili ugrozilo priznavanje, uživanje ili ostvarivanje ljudskih prava i temeljnih sloboda u svim područjima javnog života.⁴⁴

⁴⁰ Liger, Q. i Guhteil, M. *Protection against racism, xenophobia and racial discrimination, and the EU Anti-racism Action Plan*, Brussels: European Union, 2022., str. 24.

⁴¹ Solomon, R., Adamson, B. i Brennan, A. *Let's talk about race*, Cleveland: Case Western Reserve University, 2020., str. 3.

⁴² Adler, „Xenophobia“, u *Encyclopedia of Race, Ethnicity, and Society*, Richard Schaefer, 1419-1420. Thousand Oaks: Sage, 2008., str. 1419.

⁴³ United Nations, *About minorities and human rights*, dostupno na: <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-minority-issues/about-minorities-and-human-rights> (07.05.2023.)

⁴⁴ Liger, Q. i Guhteil, M. *Protection against racism, xenophobia and racial discrimination, and the EU Anti-racism Action Plan*, op.cit., str. 22-23.

4.1. Rasizam i ksenofobija - pojmovna razmatranja

Dakle, rasizam i ksenofobija, kao i diskriminacija, su pojave koje se mogu javiti između pojedinaca ili pak biti ugrađene u organizacije i institucije. Kako se već spomenulo, jedno od problematičnih vrsta rasizma jest institucionalni rasizam koji se provodi od strane tijela za provođenje zakona skoro u svim državama članicama Europske unije.⁴⁵

Tu nastupaju Direktive unije o jednakosti koje se provode putem zakona protiv diskriminacije u svim državama članicama. Time se značajno poboljšava pravna zaštita od rasizma, ksenofobije i rasne diskriminacije. U nekim državama članicama se te Direktive javljaju u obliku jedinstvenih zakona o jednakosti, dok se kod drugih pronalaze zakoni protiv diskriminacije u različitim pravnim kodeksima kojima se pokrivaju različite osnove i elementi diskriminacije. Uz to, kod nekih država članica se primjećuje prekoračenje zakonskih obveza utvrđenih Direktivama o jednakosti, kroz ojačanje osnovne zaštite.⁴⁶

4.1.1. Obilježja rasizma

U suštini se rasizam sagleda kao ideologija rasne dominacije u kojoj se pretpostavljena kulturna ili biološka superiornost jedne ili više rasnih skupina koristi za opravdanje ili propisivanje inferiornog postupanja ili pak društvenog položaja drugih rasnih skupina. Kroz proces rasizma se raspoznaju percipirani obrasci fizičkih razlika (poput boje kože ili oblika očiju) koji se koriste za razlikovanje skupina ljudi, čime se one konstituiraju kao rase. No, prije nastavka na temu je potrebno raspoznati razliku između rasizma, rasne diskriminacije i rasne nejednakosti. Rasna diskriminacija se odnosi na nejednak tretman rada, dok se rasna nejednakost odnosi na nejednake ishode (poput prihoda, zdravlja ili obrazovanja). Često je rasizam upleten u oba procesa.⁴⁷ U Tablici 5 se na uvid daju raspoznati oblici rasizma koji se javljaju na području Europske unije.

⁴⁵ Liger, Q. i Guhteil, M. *Protection against racism, xenophobia and racial discrimination, and the EU Anti-racism Action Plan*, op.cit., str. 14.

⁴⁶ Ibidem., 15.

⁴⁷ Clair, M. i Denis, J. „Racism, Sociology of Racism“, u *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, James Wright, 857-863. Orlando: Elsevier Ltd., 2015., str. 857.

Tablica 3. Oblici rasizma (na europskom području)

Oblik	Pripadnici
Antigipsizam	Romi („Cigani“)
Afrofobija	Afričko podrijetlo („crni Europljani“)
Antisemitizam	Židovi
Antiazijski rasizam	Azijsko podrijetlo
Rasizam protiv domorodačkog stanovništva	Europa: Saami i Inuiti

Izvor: Liger, Q. i Guhteil, M. *Protection against racism, xenophobia and racial discrimination, and the EU Anti-racism Action Plan*, Brussels: European Union, 2022., str. 25-26.

Pojašnjenja svakog oblika rasizma su sljedeća:⁴⁸

- Antigipsizam - u literaturi se ponekad pronalazi pod pojmom anticiganizam; postoji sofisticirana definicija fenomena antigipsizma kao „povijesno konstruiranog, upornog kompleksa uobičajenog rasizma protiv društvenih skupina identificiranih pod stigmom „Cigani“ (umjesto Romi) ili drugim srodnim izrazima“;
- Afrofobija - odnosi se na specifičan oblik rasizma koji podrazumijeva bilo koji čin diskriminacije ili nasilja, uključujući rasistički govor mržnje potaknut povijesnim zlostavljanjima i negativnim stereotipima, koji vode do isključivanja i dehumanizacije ljudi afričkog podrijetla;
- Antisemitizam - podrazumijeva određenu percepciju Židova koja se može izraziti kao mržnja prema istima; fizičke i retoričke manifestacije antisemitizma su usmjerene prema židovskim ili nežidovskim pojedincima i/ili njihovoj imovini, kao i institucijama židovske zajednice i vjerskim objektima;
- Antiazijski rasizam - odnosi se na oblik rasizma usmjeren na Azijate i ljude azijskog podrijetla; osim „uobičajene“ razine rasizma, pojava pandemije Covid-19 je dodala novu dimenziju ovom fenomenu;
- Rasizam protiv domorodačkog stanovništva - ovaj oblik rasizma je zadobio pozornost nakon što se naručilo istraživanje o „Problemu diskriminacije domorodačkog stanovništva“ od strane Potkomisije UN-a za prevenciju diskriminacije i zaštite manjina; u Europi se raspoznaju Saami i Inuiti kao skupine domorodačkog stanovništva.

⁴⁸ Liger, Q. i Guhteil, M. *Protection against racism, xenophobia and racial discrimination, and the EU Anti-racism Action Plan*, op.cit., str. 25-26.

Europska unija je kreirala Akcijski plan protiv rasizma 2020. - 2025. u kojemu ima uspostavljene pravne instrumente, kao i sveobuhvatnu politiku za izgradnju istinske Unije jednakosti. Ovim Planom se postavlja niz mjera za pojačavanje djelovanja i pružanja pomoći pri podizanju glasa ljudi s manjinskom rasnom ili etničkom pozadinom, te okupljanja aktera na svim razinama u zajedničkom nastojanju učinkovitijeg suočavanja s rasizmom, izgrade života bez rasizma i diskriminacije za sve osobe.⁴⁹

Spomenuti Akcijski plan obuhvaća brojna područja koja su podijeljena na:⁵⁰

- rasizam od strane pojedinca (šteta za ljude i društvo);
- rasizam van zakonodavstva Unije;
- strukturalni rasizam;
- rasizam u ljudskim resursima Unije.

Bilo kakva diskriminacija vršena na temelju rase, boje kože, genetskih osobina, spola, socijalnog ili etničkog podrijetla, imovine, jezika, vjere, političkog ili drugog mišljenja, pripadnosti nacionalnoj manjini, dobi, rođenja, invaliditeta ili spolne orijentacije je zabranjena. Uz to je zabranjena i svaka diskriminacija na temelju državljanstva, što se pronalazi u članku Povelje o temeljnim pravima.⁵¹

Obraćajući pozornost na situaciju rasizma, kao i ksenofobije i diskriminacije manjina, u Republici Hrvatskoj se spominje pojam zločina iz mržnje. Naime, rasno motivirano zločini se smatraju osobito opasnim društvenim fenomenom koji zahtijeva kaznenopravnu reakciju država na razini Unije. Koncept zločina iz mržnje se javlja već sredinom prošlog stoljeća, u sadržajnom obliku, pri čemu se od država zahtijeva da provode kažnjavanje za djela nasilja protiv bilo koje rase ili skupina ljudi druge boje kože, porijekla, etničkog ili nacionalnog podrijetla, kao i za poticanje na provedbu takvih djela, poticanje na rasnu diskriminaciju, te širenje ideja utemeljenih na rasnoj mržnji ili superiornosti.⁵²

Načelno se zločini iz mržnje smatraju težim oblicima kaznenih djela naspram drugih koja nisu počinjena iz istih razloga. U tom smislu se pronalazi obrazloženje teških verbalnih napada na žrtve

⁴⁹ European Commission, *A Union of equality: EU anti-racism action plan 2020-2025*, Brussels: European Commission, 2020., str. 2.

⁵⁰ Ibidem., 2-27.

⁵¹ European Commission, *Know your rights*, dostupno na: https://commission.europa.eu/aid-development-cooperation-fundamental-rights/your-rights-eu/know-your-rights/equality/non-discrimination_en (07.05.2023.)

⁵² Munivrana Vajda, M. i Šurina Marton, A. „Zločini iz mržnje u Republici Hrvatskoj - neki teorijski i praktični prijedori“, *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu* 26, br. 2, 2019., str. 390.

napada, izazivajući osjećaj ugroženosti i povrijeđenog dostojanstva. S obzirom da se radi o djelima kod koji se nalazi predrasuda ili pristanost, u literaturi se ta djela pronalaze i pod pojmom zločina zbog predrasuda (eng. *bias-motivated crimes*).⁵³ U Tablici 4 se na pregled daju statistike prijavljenih zločina iz mržnje u Hrvatskoj za 2021. i 2022. godinu.

Tablica 4. Statistika prijavljenih kaznenih djela u kategoriji zločini iz mržnje u Hrvatskoj (usporedba 2021. i 2022.g.)

Kazneno djelo	2021.	2022.
Tjelesna ozljeda	5	3
Teška tjelesna ozljeda	5	3
Sudjelovanje u tučnjavi	/	1
Prijetnja	40	17
Nametljivo ponašanje	2	/
Narušavanje nepovredivosti doma i poslovnog prostora	1	/
Bludne radnje	1	/
Povreda djetetovih prava	5	3
Povreda privatnosti djeteta	1	/
Nasilje u obitelji	2	1
Teška krađa	/	1
Razbojništvo	1	/
Razbojnička krađa	1	/
Oštećenje tuđe stvari	16	13
Nasilničko ponašanje	5	1
Izazivanje nereda	1	/
Javno poticanje na nasilje i mržnju	13	8
Povreda ugleda Republike Hrvatske	2	/
Ukupno	101	51

Izvor: Ministarstvo unutarnjih poslova, *Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2022. godini*, Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova, 2023., str. 45.

Prema podacima iz Tablice 4 se može primijetiti kako je u Republici Hrvatskoj postojalo duplo manje prijava počinjenih zločina iz mržnje u 2022. godini naspram 2021. godine. Osim toga se

⁵³ Munivrana Vajda, M. i Šurina Marton, A. „Zločini iz mržnje u Republici Hrvatskoj - neki teorijski i praktični prijepori“, op.cit., str. 393.

prema statistikama primjećuje i kako je većina prijavljenih kaznenih djela bila razriješena. Što se tiče motiva počinjenja zločina iz mržnje, oni su se odnosili na rasnu pripadnost, vjeroispovijest, nacionalno podrijetlo (u najvećoj mjeri), spolno opredjeljenje, rodni identitet i boju kože. Ne postoje zabilježeni slučajevi po pitanju motiva invaliditeta, spola i jezične pripadnosti.⁵⁴

4.1.2. Obilježja ksenofobije

Prema prethodnim podacima se spoznala povezanost između rasizma i ksenofobije, s naglaskom na podatke o prijavljenim zločinima iz mržnje u Hrvatskoj, kao i njihovim motivima. Unatoč brzom povezivanju globalne zajednice, smatra se kako ksenofobija djeluje među ljudima svih rasa, vjera i etničkog podrijetla. Ksenofobija se promatra kao složen psihološki konstrukt koji se očituje na različite načine, što uključuje strah ili strepnju prema stranim kulturama, percipiranu superiornost nečije društvene skupine nad drugima ili pak spremnost na otvorenu diskriminaciju stranih skupina ljudi. Događaji u novijoj povijesti (poput nacističkog holokausta i genocida u Ruandi) su pokazali da neobuzdana diskriminacija i predrasude mogu ostaviti otvorena vrata za nehumana djela nasilja, segregacije i genocida.⁵⁵

Kod (korisnika) ksenofobije se raspoznaju karakteristični, stalni čimbenici, te oni su:⁵⁶

- genetski čimbenici - sklonost predrasudama i diskriminatornim mjerama; sklonost hijerarhijama unutar skupine; podrška unutar skupine; agresija i natjecanje unutar skupine;
- čimbenici osobnosti - osobine povezane s nastojanjem; osobine povezane s altruizmom;
- društveni i okolišni čimbenici - obrazovanje; međuetnički kontakt.

U pogledu Hrvatske, Kuća ljudskih prava (Zagreb) je objavila godišnji izvještaj „Ljudska prava u Hrvatskoj: pregled stanja za 2022. godinu“ unutar kojega se donosi pregled najvažnijih izazova, problema i otvorenih pitanja koji su u prethodnoj godini utjecali na zaštitu i promociju ljudskih prava u Republici Hrvatskoj. Prema izvještaju se navodi kako su ljudska prava stagnirala u 2022. godini, odnosno nije se primijetio značajniji napredak ni u jednom relevantnom području. Iako su se krajem godine predstavile temeljne politike u području ljudskih prava, njihov opseg, kvaliteta i

⁵⁴ Ministarstvo unutarnjih poslova, *Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2022. godini*, op.cit., str. 47.

⁵⁵ Wagner, *The Significant Influencing Factors of Xenophobia*, Bourbonnais: Olivet Nazarene University, 2017., str. 3.

⁵⁶ Ibidem., 3-13.

ambicioznost nisu na zadovoljavajućoj razini. Ukoliko se Hrvatska želi uspješno suočiti sa složenim izazovima u području ljudskih prava, bit će potrebno više ulaganja u kreativnosti, znanja i energije za izradu ciljanih, ambicioznih i održivih mjera za rješavanje problema ekonomskih nejednakosti, siromaštva, diskriminacije, klimatskih promjena, izazova novih tehnologija, pitanja održivog razvoja, migracija i starenja stanovništva.⁵⁷

Organizacije koje štite prava izbjeglica izdvajaju i kontinuirani problem predrasuda, straha, rasizma i ksenofobije većinskog udjela stanovništva prema izbjeglicama i drugim migrantima, s posebnim naglaskom na one osobe vidljivo drugačije boje kože ili s jasno vidljivim religijskim obilježjima (poput hidžaba). Uz to se spominje i problem institucionalnog rasizma koji se očituje u obliku otežanog kontakta izbjeglica s javnim institucijama prilikom potraživanja svojih prava ili javnih usluga, kao i čestu pojavu nerazumijevanja, otvorene netrpeljivosti, diskriminacije, verbalnog nasilja i slično. Navedeni problemi predstavljaju značajnu prepreku u postizanju kvalitetne integracije, te stvaranju interkulturalnog i međusobno povezanog društva.⁵⁸

4.2. Građanska jednakost, prava i vrijednost

Politika Europske unije se temelji na međunarodno dogovorenim standardima i okvirima, odražavajući vjerovanje da ljudska prava i demokracija nisu „zapadne vrijednosti“, već univerzalne vrijednosti podržavane od svih članica Ujedinjenih naroda. Europska komisija aktivno sudjeluje u međunarodnim forumima za ljudska prava (poput povjerenstva Ujedinjenih naroda za ljudska prava), pripremama Svjetske konferencije protiv rasizma i posebnog zasjedanja Opće skupštine UN-a o djeci. Suradnja i partnerski sporazumi s trećim zemljama se smatraju glavnim dostupnim instrumentima za promicanje poštivanja ljudskih prava u Europskoj zajednici.⁵⁹

Što se tiče uloge civilnog društva u politici razvojne suradnje Europske unije, sudjelovanje je temeljno načelo sporazuma, pri čemu se navodi da: „...osim središnje države kao glavnog partnera,

⁵⁷ Kuća ljudskih prava Zagreb, *Ljudska prava u Hrvatskoj: pregled stanja za 2022. godinu*, Zagreb: ACT Printlab d.o.o., 2023., str. 10.

⁵⁸ Ibidem., 132.

⁵⁹ Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, *The European Union: Human Rights and the Fight Against Discrimination*, Geneva: European Union, 2018, str. 1.

partnerstvo će biti otvoreno različitim vrstama drugih aktera kako bi potaknulo integraciju svih dijelova društva, uključujući privatni sektor i civilni s društvene organizacije, u glavna struja političkog, ekonomskog i društvenog života.“⁶⁰

Po pitanju zaštite i promicanja prava manjina, evidencija država članica u postupanju prema manjinama se ocjenjuje prema godišnjim izvješćima koje Europska komisija predstavlja Parlamentu i Vijeću. Na temelju tih izvješća se preporučuju mjere koje države mogu poduzeti kako bi poboljšale svoj status. Posebna pozornost se posvećuje situaciji zajednica Roma / Sinti, budući da ova populacija broji oko 6 milijuna ljudi u zemljama srednje i istočne Europe, a koja pati od rasprostranjenih predrasuda i diskriminacije. Borba protiv rasizma, ksenofobije i diskriminacije manjina je određena kao tematski prioritet financiranja Europske inicijative za demokraciju i ljudska prava.⁶¹

4.3. Fond za azil, migracije i integraciju (AMIF)

Fond za azil, migracije i integraciju (poznat pod skraćenicom AMIF) je uspostavljen za razdoblje od 2021. do 2027. godine s ukupno 9,88 milijardi eura. Cilj ovog Fonda je ojačati nacionalne kapacitete i poboljšati postupke upravljanja migracijama, kao i ojačati solidarnost i podjelu odgovornosti između država članica, posebno po pitanju hitne pomoći i mehanizama premještanja.⁶²

AIMF doprinosi postizanju specifičnih ciljeva, a oni su:⁶³

- ojačati i razviti sve aspekte zajedničkog europskog sustava azila, uključujući vanjsku dimenziju;
- poduprijeti zakonitu migraciju u države članice, uključujući doprinos integraciji državljana trećih zemalja;
- doprinijeti suzbijanju nezakonite migracije i osigurati učinkovitost povratka u treće zemlje;

⁶⁰ Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights, *The European Union: Human Rights and the Fight Against Discrimination*, op.cit., str. 2.

⁶¹ Ibidem., 5.

⁶² European Commission, *Asylum, Migration and Integration Fund (2021-2027)*, dostupno na: https://home-affairs.ec.europa.eu/funding/asylum-migration-and-integration-funds/asylum-migration-and-integration-fund-2021-2027_en (09.05.2023.)

⁶³ Ibidem.

- povećati solidarnost i podjelu odgovornosti među državama članicama, s naglaskom na one koje su najviše pogođene izazovima migracija i azila.

Dakle, kako bi se podržali napori u osiguranju sveobuhvatnog pristupa upravljanju migracijama koji se temelji na međusobnoj solidarnosti, povjerenju i pravednoj podjeli odgovornosti među državama članicama i institucijama Europske unije (s ciljem osiguravanja zajedničke održive politike o azilu i useljavanju), države članice bi trebale ostvariti potporu odgovarajućim financijskim sredstvima u obliku Fonda za azil, migraciju i integraciju.⁶⁴

4.4. Strategije integracije Roma

Kako se u prethodnim dijelovima rada spomenulo pitanje Roma, tako se u ovome dijelu treba istaknuti kako je Europska komisija usvojila novi 10-godišnji plan za potporu Romima u Europskoj uniji, što uključuje i prijedlog preporuke Vijeća. Postoji sedam ključnih područja kojima se pridaje pozornost - jednakost, uključenost, sudjelovanje, obrazovanje, zapošljavanje, zdravlje i stanovanje.⁶⁵ Unutar Tablice 5 se nalaze podaci o ciljevima i zadacima Strategije integracije Roma do 2030. godine.

Tablica 5. Ciljevi i zadaci Strategije integracije Roma do 2030. godine

Zadaci	Ciljevi
Borite se i spriječite antigipsizam i diskriminaciju	Smanjiti udio Roma s iskustvom diskriminacije barem za polovicu; Smanjiti udio opće populacije koja se osjeća neugodno imati susjede Rome za barem trećinu;
Smanjiti siromaštvo i društvenu isključenost kako bi se zatvorio socioekonomski jaz između Roma i opće populacije	Smanjiti jaz siromaštva između Roma i općeg stanovništva barem za polovicu; Smanjiti jaz siromaštva između romske djece i ostale djece barem za polovinu
Promicati sudjelovanje kroz osnaživanje, suradnju i povjerenje	Osposobiti i uključiti najmanje 90 nevladinih organizacija u koordinirano praćenje romskog civilnog društva diljem EU-a;

⁶⁴ European Parliament, „Regulation (EU) 2021/1147“, *Official Journal of the European Union*, br. 251, 2021, str. 1.

⁶⁵ Wigand, C., Kolanko, K. i Hobbs, A. *Commission launches new 10-year plan to support Roma in the EU*, dostupno na: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1813 (09.05.2023.)

	Osigurati sudjelovanje romskih nevladinih organizacija kao punopravnih članova u nacionalnim nadzornim odborima; Dvostruki udio Roma koji podnose prijavu kada dožive diskriminaciju; Poticati sudjelovanje Roma u političkom životu na lokalnoj, regionalnoj, nacionalnoj i razini EU
Povećati učinkovit jednak pristup kvalitetnom inkluzivnom redovnom obrazovanju	Smanjiti jaz u sudjelovanju u ranom obrazovanju i skrbi za najmanje polovicu; Smanjiti razmak u višem srednjem obrazovanju za najmanje jednu trećinu; Raditi na uklanjanju segregacije tako što će se najmanje prepoloviti udio romske djece koja pohađaju segregirane osnovne škole
Povećati učinkovit jednak pristup kvalitetnom i održivom zapošljavanju	Smanjiti jaz u zapošljavanju barem za polovicu; Smanjiti rodnu razliku u zapošljavanju Roma za barem polovicu; Smanjite jaz u stopi NEET ⁶⁶ za najmanje polovicu
Unaprijediti zdravlje Roma i povećati učinkovit jednak pristup kvalitetnim zdravstvenim i socijalnim uslugama	Smanjite razliku u životnom vijeku barem za polovicu
Povećati učinkovit jednak pristup odgovarajućem desegregiranom stanovanju i osnovnim uslugama	Smanjiti jaz u stambenoj uskraćenosti za najmanje jednu trećinu; Smanjiti jaz u prenapučenosti barem za polovicu; Osigurati da najmanje 95% Roma ima pristup vodi iz slavine

Izvor: European Commission, *EU Roma strategic framework for equality, inclusion and participation for 2020 - 2030*, Brussels: European Commission, 2020., str. 4-5.

Dakle, Strategija se provodi na razini unije, dok se u Hrvatskoj pronalazi Nacionalni plan za uključivanje Roma za razdoblje od 2021. do 2027. godine. Prilikom izrade navedenog Plana, prije pokretanja formalnog procesa je Ured za ljudska prava i prava nacionalnih manjina u izradu uključio široku javnost i posebnu pozornost posvetio sudjelovanju Roma. Rečeno je ostvareno kroz procese koji su uključivali lokalne i regionalne razine, kao i nacionalne aktivnosti. Ovim Planom se postavlja strateški okvir za razvoj jednakosti, uključivanja i sudjelovanja romske nacionalne manjine u Republici Hrvatskoj.⁶⁷

⁶⁶ NEET, akronim za „Not in Education, Employment, or Training“, odnosi se na osobu koja je nezaposlena i ne pohađa obrazovanje ili strukovnu obuku.

⁶⁷ Vlada Republike Hrvatske, *Nacionalni plan za uključivanje Roma za razdoblje od 2021. do 2027. godine*, Zagreb: Vlada Republike Hrvatske, 2021., str. 7.

5. Ravnopravnost žena i muškaraca

Ravnopravnost spolova se odnosi na jednaku vidljivost, odgovornost, sudjelovanje i osnaživanje muškaraca i žena u svim sferama privatnog i javnog života. Ono označava i jednak pristup i raspodjelu resursa između muškaraca i žena, te njihovo jednako vrednovanje. Ravnopravnošću spolova se želi postići promjena strukture društva na način da se uklone koraci koji pridonose održavanju nejednakih odnosa moći između žena i muškaraca. Postizanje cilja ravnopravnosti spolova je ključno za zaštitu ljudskih prava, kao i funkcioniranje demokracije, poštivanje vladavine prava, te konkurentnost i gospodarski rast. Ostvarenje ravnopravnosti spolova se već desetljećima nalazi na dnevnom redu Vijeća, što je rezultiralo razvojem sveobuhvatnog političkog i zakonskog okvira.⁶⁸

5.1. Jednakost spolova na tržištu rada i izvan tržišta rada

Prema nedavnim statistikama se uviđa kako su žene i dalje nedovoljno zastupljene na tržištu rada. Tijekom 2021. godine je bilo zabilježeno zaposlenje 67,7% žena, dok je zaposlenost muškaraca iznosila 78,5%. Ovime se ukazuje na postojanje jaza između spolova (poznatog i kao rodni jazi) u zaposlenosti koji se tek neznatno smanjio u posljednjem desetljeću (-1,9%). Čak i ako više žena ostvari sudjelovanje na tržištu rada, teret skrbničkih i privatnih obveza, odnosno neplaćeni rad je i dalje većim dijelom na njihovim leđima. Povećanje radnog vremena žena obično ne rezultira uravnoteženijom podjelom kućanskih poslova i poslovanje njegovanja između muškaraca i žena. Kada se zbroji količina vremena neplaćenog rada (svakodnevni rad koji uključuje kućanske dužnosti i brigu), onda se zaključuje kako žene u ukupnom pogledu rade više.⁶⁹

Osim toga, primijećeno je kako su žene sve kvalificiranije, to jest više žena nego muškaraca diplomira na europskim sveučilištima. Međutim, zbog odgovornosti za brigu (o drugima), mnoge

⁶⁸ Council of Europe, *Equality between women and men*, dostupno na: <https://rm.coe.int/168064f51b> (10.05.2023.)

⁶⁹ European Commission, *Gender equality strategy*, dostupno na: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_en (10.05.2023.)

žene se ne osjećaju slobodnima po pitanju izbora poslova ili pak ne ostvaruju iste prilike za posao kao muškarci. Iz istog razloga, žene češće rade na poslovima s nepunim radnim vremenom naspram muškaraca.⁷⁰

Naime, u posljednjih par desetljeća je uključenost žena na tržište rada u stalnom porastu u europskim zemljama, ali nejednakosti između muškaraca i žena u odnosu na neplaćeni rad njegovatelja su stalna značajka odnosa među spolovima. Stereotipi i dalje utječu na podjelu kućanskih poslova, kao i poslova skrbi između žena i muškaraca, pri čemu žene i dalje obavljaju većinu neplaćenog rada. Time im se smanjuje mogućnost uključenja u plaćeni posao, te rezultira manjom vidljivošću i sudjelovanjem u društvenoj i javnoj sferi.⁷¹ U konačnici se može reći kako je uključivanje u tržište rada najbolji način da se žene ekonomski osnaže, ali mora postojati ravnoteža po pitanju drugih poslova koji nisu bili određenim tržištem rada (poput brige za kućanstvo, djecu i starije).

5.2. Roditeljski dopust

Nadovezujući se na prethodnu cjelinu, kako bi se sve žene i muškarci ravnopravno uključili na tržište rada, obveze skrbi se moraju ravnomjerno podijeliti. Rečeno označava srž Direktive Europske unije o ravnoteži između poslovnog i privatnog života za zaposlene roditelje i njegovatelje.⁷²

Statistike pokazuju da bi muškarci uložili manje sati u fazi roditeljstva, čime se ukazuje potencijal promjene takve situacije. Aranžmani bi uključivali mjere poput plaćenog očinskog dopusta, kao i adekvatno plaćenih rezerviranih perioda roditeljskih dopusta za očeve („tatini mjeseci“). Muškarci s obvezama skrbi bi također imali pravo zahtijevati fleksibilno radno vrijeme, kao što je skraćeno radno vrijeme, fleksibilno radno vrijeme i rad na daljinu. Dakle, odgovornost skrbi se treba ravnopravnije podijeliti s muškarcima.⁷³

⁷⁰ European Commission, *Gender equality strategy*, op.cit.

⁷¹ Ibidem.

⁷² Ibidem.

⁷³ Ibidem.

5.3. Zalaganje za jednake mogućnosti muškaraca i žena

Iako se još uvijek primjećuje postojanje nejednakosti, Europska unija je postigla značajan napredak u ravnopravnosti spolova tijekom posljednjih desetljeća. Spomenuti napredak je rezultatom zakonodavstva o jednakom tretmanu, rodno osviještenih politika (integracija perspektive spolova u sve druge politike) i posebnih mjera za napredak žena. Pozitivni trendovi ukazuju na sve veći broj žena na tržištu rada i njihov napredak u osiguravanju boljeg obrazovanja i osposobljavanja. Međutim, kako još uvijek postoje nejednakosti među spolovima, tako su žene na tržištu rada još uvijek previše zastupljene u slabije plaćenim sektorima i nedovoljno zastupljene na mjestima odlučivanja.⁷⁴

Unutar Strategije ravnopravnosti spolova 2020. - 2025. se navodi da svaki izazov nudi mogućnosti. Nove paradigme se često pojavljuju tijekom kriza, pri čemu se stare uklanjaju. Ovom Strategijom se opisuje budući smjer rada Razvojnog programa Ujedinjenih naroda (poznat pod skraćenicom UNDP) na ravnopravnosti spolova i osnaživanju žena, što nadopunjuje Strateški plan za isto razdoblje. Izazov u sljedećim godinama će biti osiguranje pomoći vladama u promjeni sustava i struktura moći koje stvaraju nejednakost među spolovima, kao i obespravljanje žena. Predanost UNDP-a ravnopravnosti spolova je sastavni dio napora za proširenje izbora ljudi, ostvarenje pravednog i održivog svijeta, te postizanje vizije Agende za održivi razvoj do 2030. godine. Rad UNDP-a se raspoznaje kroz šest potpisnih rješenja o - siromaštvu i nejednakosti, upravljanju, fleksibilnosti, okolišu, energiji i ravnopravnosti spolova.⁷⁵

Strategijom ravnopravnosti spolova se utvrđuju mjere za institucionalnu transformaciju koje su grupirane u sedam međusobno povezanih sastavnih dijelova. Smisleno integriranje ravnopravnosti spolova počinje svakodnevnim odlukama, radnjama i ponašanjem osoba u institucijama. Napori se usmjeravaju na zahtijevanje vodstva koje potiče slušanje i učenje, te poziva na hrabrost i nove načine rada. UNDP-ov rad će uspjeti samo ako stvori i održi kulturu u kojoj se svaka osoba poštuje, cijeni i osnažuje, te se osjeća sigurnom i uključenom.⁷⁶

Unutar ove cjeline potrebno je spomenuti kako je početkom ove godine, 2023., Europska komisija pokrenula kampanju za izazivanje stereotipa spolova. Na razini Europske unije, ova

⁷⁴ European Commission, *Gender equality strategy*, op.cit.

⁷⁵ United Nations Development Programme, *Gender Equality Strategy 2022-2025*, New York: UNDP, 2022., str. 5.

⁷⁶ Ibidem.

kampanja se bavi stereotipima spolova koji utječu na muškarce i žene u različitim sferama života, uključujući izbor karijere, dijeljenje odgovornosti za skrb i donošenje odluka. Kampanja se smatra rezultatom Strategije za ravnopravnost spolova.⁷⁷

5.4. Istanbulska konvencija

Istanbulska konvencija je skraćeni naziv za Konvenciju Vijeća Europe o sprječavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Ono je prvim instrumentom u Europi koji postavlja pravno obvezujuće standarde posebno za sprječavanje rodno uvjetovanog nasilja, zaštitu žrtava nasilja i kažnjavanje počinitelja. Pod nasiljem se uključuju i zločini koji nerazmjerno utječu na žene, kao što su silovanje, uhođenje i obiteljsko nasilje, pri čemu se jasno krše ljudska prava i šteti se ljudskom dostojanstvu, ravnopravnosti spolova i samopoštovanju. Takvo uvjetovano nasilje je u središtu međunarodne pozornosti nekoliko desetljeća, tijekom čega se postigao napredak.⁷⁸

Konvencija je proizašla iz rada Vijeća Europe na praćenju nasilja nad ženama i djevojčicama, pri utvrđivanju nedostataka u zakonodavstvu i pronalaženju najboljih praksi. Ono pokriva širok raspon mjera, uključujući obveze u rasponu od podizanja svijesti i prikupljanja podataka do pravnih mjera za kriminalizaciju različitih oblika nasilja. Za razliku od drugih međunarodnih ugovora za borbu protiv rodno uvjetovanog nasilja, Istanbulska konvencija predviđa provedbu sveobuhvatnih i koordiniranih politika između nacionalnih i vladinih tijela uključenih u aktivnosti prevencije, kaznenog progona i zaštite.⁷⁹

Kako bi se osigurala učinkovita provedba Konvencije, uspostavljen je mehanizam praćenja s dva stupa koji se sastoji od neovisnog stručnog tijela koje sastavlja izvješća o temama Konvencije i Odbora stranaka koji prati izvještaje i daje preporuke zainteresiranim stranama. Predviđene su dvije vrste postupaka praćenja - evaluacije za svaku državu i pokretanje posebnog hitnog istražnog postupka kada postoje pouzdane informacije za poduzimanje istog.⁸⁰

⁷⁷ European Commission, *Gender equality strategy*, op.cit.

⁷⁸ Jurviste, U. i Shreeves, R. *The Istanbul Convention: A tool to tackle violence against women and girls*, Brussels: European Parliamentary Research Service, 2018., str. 1.

⁷⁹ Ibidem.

⁸⁰ Ibidem., 2.

6. Prava djece, prava starijih osoba i osoba s invaliditetom

Osim navođenja svih prethodnih područja i osoba obuhvaćenih ljudskim pravima u Europskoj uniji, potrebno je pozornost pridati i određenim pripadnicima društva, točnije rečeno pravima djece, starijih osoba i osoba s invaliditetom.

6.1. Strategije Europske unije za prava djeteta

Strategija Europske unije o pravima djeteta razvijena je za djecu i s djecom. Djeca bi trebala imati pristup informacijama koje se pružaju na način prilagođen djeci kako bi mogla jasno znati koja su njihova prava i što Europska unija planira učiniti za njih.⁸¹

Svako dijete diljem svijeta i u Europi bi trebalo uživati ista prava, te živjeti bez diskriminacije, i zastrašivanja bilo koje vrste. U Strategiji Europske unije o pravima djeteta, Komisija se bavi stalnim i nadolazećim izazovima, pri čemu predlaže konkretne radnje za zaštitu, promicanje i ispunjavanje dječjih prava u današnjem dinamičnom svijetu. Države članice trebale bi zajamčiti besplatan i učinkovit pristup djeci (kojoj je to potrebno u ranom obrazovanju i skrbi) obrazovanju i školskim aktivnostima, kao i omogućiti barem jednom zdrav obrok svakog školskog dana, kao i pristup zdravstvenoj skrbi. Osim toga se očekuje i implementacija učinkovitog pristupa djeci kojima treba zdrava prehrana i primjereni smještaj.⁸²

Uz rečeno se veže i Europsko jamstvo za djecu koje se odnosi na nepovoljan položaj i isključenost djece u ranoj dobi, što utječe na sposobnost njihova uspjeha. To znači da je veća vjerojatnost napuštanja škole, kao i ostvarenje manje šanse kasnijeg pronalaska pristojnog posla. Time se stvara ciklus nepovoljnog položaja kroz generacije, dok Europsko jamstvo za djecu ima za cilj prekinuti navedeni ciklus. Ono pruža sredstva i smjernice državama članicama za potporu djece u potrebi kojima prijeti siromaštvo ili društvena isključenost.⁸³

⁸¹ Council of Europe, *Strategy for the Rights of the Child (2022-2027)*, Strasbourg: Council of Europe, 2022., str. 7.

⁸² Ibidem., 20-21.

⁸³ Ibidem., 9.

6.2. Upotreba rješenja informacijskih tehnologija za pospješivanje kvalitete života starijih osoba

Odluka o sudjelovanju Europske unije u Programu za istraživanje i razvoj aktivnog i potpomognutog života (skraćenica AAL) se temelji na postignućima prethodnog programa uspostavljenog 2008. godine. Glavni cilj programa je pronaći inovativna rješenja temeljena na informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji (skraćenica ICT) za aktivno i zdravo starenje stanovništva kod kuće, čime se poboljšava kvaliteta života i autonomije, te se doprinosi povećanju učinkovitosti i djelotvornosti sustava socijalne i zdravstvene skrbi. Očekuje se da će ova rješenja bazirana na informacijskoj i komunikacijskoj tehnologiji zauzeti važnu ulogu u ispunjavanju cilja Europske unije o dvije dodatne godine zdravog života.⁸⁴

6.3. Strategije o pravima osoba s invaliditetom

Početak 2021. godine je Europska komisija usvojila Strategiju za prava osoba s invaliditetom 2021. - 2030. Ovom desetogodišnjom strategijom se želi poboljšati kvaliteta i duljina života osoba s invaliditetom u Europi i svijetu. Cilj je napredovati prema osiguranju da sve osobe s invaliditetom u Europi (bez obzira na njihov spol, rasno ili etničko podrijetlo, vjeru ili uvjerenje, dob ili seksualnu orijentaciju) uživaju svoja ljudska prava, ostvaruju jednake mogućnosti, jednak pristup sudjelovanju u društvu i gospodarstvu, da mogu odlučiti gdje, kako i s kim će živjeti, te se slobodno kretati u Uniji bez obzira na svoje potrebe za podrškom i više ne doživljavati diskriminaciju.⁸⁵

Ova nova i ojačana Strategija uzima u obzir raznolikost invaliditeta koji uključuje dugotrajna tjelesna, mentalna, intelektualna ili osjetilna oštećenja (u skladu s člankom Konvencije Ujedinjenih naroda o pravima osoba s invaliditetom) koja su često nevidljiva.⁸⁶

⁸⁴ EUR-Lex, *Using IT to improve the quality of life of the elderly*, dostupno na: <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/using-it-to-improve-the-quality-of-life-of-the-elderly.html> (11.05.2023.)

⁸⁵ European Commission, *Employment, Social Affairs & Inclusion*, dostupno na: <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1484&langId=en> (11.05.2023.)

⁸⁶ Ibidem.

7. Solidarnost i prava građana

Temelji Europske unije se nalaze na načelu solidarnosti. Solidarnost nije samo legitimna, već je neophodna za zajednicu država koje teže sigurnosti i miru, kao i slobodi i blagostanju za svoje stanovnike. Solidarnost se smatra zakonskom obvezom, a ne samo političkim ciljem. Zahtijevanje solidarnosti od drugih dok se ne želi pružiti isto se protivi ideji pravde, te nanosi štetu vjerodostojnosti Europske unije.⁸⁷

7.1. Opći propisi Europske unije o obavješćivanju i savjetovanju radnika

Pravo radnika na informiranje, savjetovanje i sudjelovanje je ključna tema europske rasprave otkako se 1974. godine usvojio prvi Program socijalne akcije. U 2009. godine se Povelja o temeljnim pravima Europske unije uključila u UN-ov članak kojemu se priznaje pravo radnika na informiranje i savjetovanje.⁸⁸

Europski parlament je usvojio niz rezolucija u kojima se poziva na pravo radnika da budu uključeni u donošenje odluka u poduzeću i da se to pravo primjenjuje unutar nacionalnih i međunarodnih poduzeća, bez obzira na njihov pravni status. 2009. godine je Parlament u svojoj rezoluciji o provedbi Direktive informiranje i savjetovanje zaposlenika u Europskoj zajednici za radnike u javnom sektoru pozvao na uključivanje u područje primjene direktiva o informiranju i savjetovanju.⁸⁹

Zaštita prava radnika u zakonima o radu, propisima i kolektivnim ugovorima općenito se veže uz postojanje radnog odnosa između poslodavca i zaposlenika. Pitanje tko je, a tko nije u radnom

⁸⁷ Koeck, H. „Solidarity in the European Union“, *La Albolafia: Revista de Humanidades y Cultura*, br. 16, 2019., str. 85.

⁸⁸ Kennedy, A. i Danesi, S. *Workers' right to information, consultation and participation*, dostupno na: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/57/workers-right-to-information-consultation-and-participation> (12.05.2023.)

⁸⁹ Ibidem.

odnosu postalo je problematično posljednjih desetljeća kao posljedica velikih promjena u organizaciji rada, kao i primjerenosti zakonske regulative u prilagodbi tim promjenama.⁹⁰

Kako bi se osiguralo daljnje praćenje provedbe Preporuke, Međunarodni ured rada je dobio upute da pomogne akterima u razvoju nacionalnih politika, kao i u uspostavljanju mehanizama praćenja i provedbe u svrhu promicanja dobre prakse na nacionalnoj i međunarodnoj razini u vezi utvrđivanja i korištenja radnih odnosa.⁹¹

7.2. Sloboda kretanja i boravište u Europskoj uniji

Svi građani Europske unije i članovi njihovih obitelji imaju pravo slobodnog kretanja i boravka unutar Unijeti. Uvjeti za ostvarivanje prava na slobodno kretanje i boravak na državnom području država članica od strane građana Unije i članova njihovih obitelji utvrđeni su Direktivom o slobodnom kretanju.⁹²

- građani Unije mogu živjeti u drugoj državi članici do tri mjeseca bez ikakvih zahtjeva osim posjedovanja važeće putovnice ili osobne iskaznice;
- kako bi ostali u drugoj državi članici dulje od tri mjeseca, građani moraju ispuniti određene uvjete ovisno o svom statusu; može se tražiti da ispune administrativne formalnosti;
- građani imaju pravo na stalni boravak u drugoj državi članici nakon što su u njoj neprekidno boravili pet godina;
- članovi obitelji državljana Unije, bilo državljani ili državljani zemalja koje nisu članicama, imaju pravo pratiti državljane ili im se pridružiti u drugoj državi članici; može se tražiti da se pridržavaju određenih uvjeta ili formalnosti.

Kako se već navelo, članovi obitelji državljana Europske unije, bilo državljani ili državljani trećih zemalja, imaju pravo pratiti državljane ili im se pridružiti u drugoj državi članici Unije.

⁹⁰ International Labour Office, *Regulating the employment relationship in Europe: A guide to Recommendation No. 198*, Geneva: International Labour Office, 2013., str. 5.

⁹¹ Ibidem., 5.

⁹² European Commission, *Movement and residence*, dostupno na: https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/eu-citizenship/movement-and-residence_en (12.05.2023.)

8. Zaključak

Provedbom povećeg istraživanja o ljudskim pravima u Europskoj uniji se zaključuje kako se potvrdila postavljena znanstvena hipoteza rada: „Promicanje ljudskih prava u Europskoj uniji se nalazi na visokoj razini, što dokazuju mnogobrojni dokumenti, dok se u praksi primjećuju nepoštivanja (kršenja) istih, što se potvrđuje u ovom radu.“ Rečeno se temelji na prikazu brojnih dokumenata koji su se odnosili na svako navedeno područje ljudskih prava unutar rada, ali i na statističkim podacima Republike Hrvatske koji su poslužili kao primjer praktične provedbe zakona o ljudskim pravima.

Do ovakve spoznaje se došlo na temelju potvrde pomoćnih hipoteza, prethodno izdvojenih u uvodnom dijelu rada. Naime, u Povelji Europske unije su uistinu sadržana temeljna ljudska prava i načini provedbe istih, a kojima podliježu sve države članice Unije. Poštivanje i provođenje ovih prava se nalazi na legitimnoj razini, što je kažnjivo u slučaju njihova kršenja. Na temelju toga se nadovezuje potvrda o narušavanju, odnosno kršenju ljudskih prava unutar Europske unije. Ono se dokazalo ne samo putem statistike podataka o provedbi prakse, već i putem brojnosti dokumenata koji su se kreirali i implementirali tijekom posljednjih godina.

Nadalje, problem rasizma i ksenofobije se i dalje prožima kroz svo stanovništvo Europske unije, što se primjećuje i u Republici Hrvatskoj. Unatoč tome što je broj prijavljenih slučajeva nizak, problem je njihovo postojanje, kao i visoka mogućnost da je dodatni dio slučajeva ostao neprijavljen, što ukazuje na jaču implementaciju prava, te provođenje bolje sigurnosti i zaštite svih građana na nacionalnoj razini.

Po pitanju neravnopravnosti spolova, dostupne publikacije su ukazale kako još uvijek postoji neravnoteža tržišta rada. Glavnim razlozima se s jedne strane navodi nevolja muškaraca da obavljaju dužnosti van radne službe, dok se s druge strane potiče uključenost muškaraca u svakodnevne poslove skrbi uz žene, kako bi žene mogle pristupiti bolje plaćenim poslovima.

Osim toga, primijetilo se kako su od ključne važnosti ljudska prava za djecu, starije osobe i osobe s invaliditetom, jer njima se ukazuje na bolju budućnost Europske unije, kao i poštivanje života njihovih građana (odnos prošlosti i budućnosti). Naposljetku, zaključilo se kako je solidarnost temeljem ostvarivanja promocije ljudskih prava po temeljnim pitanjima, uključujući slobodan život, rad i kretanje unutar država članica Europske unije.

Literatura

1. Adler, Marina. „Xenophobia“. U *Encyclopedia of Race, Ethnicity, and Society*, Richard Schaefer, 1419-1420. Thousand Oaks: Sage, 2008.
2. Behrmann, Christian i Jon Yorke. „The European Union and the Abolition of the Death Penalty“. *Pace International Law Review* 4, br. 1 (2013): 1-78.
3. Brendel, Christine. *Forced Labour and Trafficking in Persons*. Eschborn: Deutsche Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit, 2008.
4. Buzmaniuk, Stefanie. „Gender equality in Europe: a still imperfect model in the world“. *European Issues*, br. 659 (2023): 1-7.
5. Citizens Information. *Charter of Fundamental Rights*, 2023. https://european-union.europa.eu/priorities-and-actions/actions-topic/justice-and-fundamental-rights_en (pristupljeno 02. svibnja 2023.)
6. Clair, Matthew i Jeffrey Denis. „Racism, Sociology of Racism“. U *International Encyclopedia of the Social & Behavioral Sciences*, James Wright, 857-863. Orlando: Elsevier Ltd., 2015.
7. Council of Europe. *Equality between women and men*, 2023. <https://rm.coe.int/168064f51b> (pristupljeno 10. svibnja 2023.)
8. Council of Europe. *Strategy for the Rights of the Child (2022-2027)*. Strasbourg: Council of Europe, 2022.
9. Council of the European Union. *EU Guidelines on Death Penalty*. Brussels: Council of the European Union, 2013.
10. Equality and Human Rights Commission, *The Charter*, 2021. <https://www.equalityhumanrights.com/en/what-are-human-rights/how-are-your-rights-protected/what-charter-fundamental-rights-european-union> (pristupljeno 02. svibnja 2023.)
11. EUR-Lex. *Agencija Europske unije za temeljna prava (FRA)*, 2022. <https://eur-lex.europa.eu/HR/legal-content/summary/european-union-agency-for-fundamental-rights-fra.html> (pristupljeno 03. svibnja 2023.)
12. EUR-Lex. *Data protection in the electronic communications sector*, 2020. <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/data-protection-in-the-electronic-communications-sector.html> (pristupljeno 05. svibnja 2023.)
13. EUR-Lex. *Europski institut za ravnopravnost spolova (EIGE)*, 2021. <https://eur-lex.europa.eu/HR/legal-content/summary/european-institute-for-gender-equality-eige.html> (pristupljeno 03. svibnja 2023.)

14. EUR-Lex. *Legal aid in criminal proceedings*, 2018. <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/legal-aid-in-criminal-proceedings.html> (pristupljeno 06. svibnja 2023.)
15. EUR-Lex. *General data protection regulation (GDPR)*, 2022. <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/general-data-protection-regulation-gdpr.html> (pristupljeno 05. svibnja 2023.)
16. EUR-Lex. *Provođenje Povelje o temeljnim pravima u praksi*, 2021. <https://eur-lex.europa.eu/HR/legal-content/summary/putting-the-charter-of-fundamental-rights-into-practice.html> (pristupljeno 04. svibnja 2023.)
17. EUR-Lex. *Savjetodavni odbor za jednake mogućnosti muškaraca i žena*, 2016. <https://eur-lex.europa.eu/HR/legal-content/summary/advisory-committee-on-equal-opportunities-for-men-and-women.html> (pristupljeno 03. svibnja 2023.)
18. EUR-Lex. *Using IT to improve the quality of life of the elderly*, 2020. <https://eur-lex.europa.eu/EN/legal-content/summary/using-it-to-improve-the-quality-of-life-of-the-elderly.html> (pristupljeno 11. svibnja 2023.)
19. European Commission. *Anti-torture measures*, 2022. https://fpi.ec.europa.eu/what-we-do/anti-torture-measures_en (pristupljeno 04. svibnja 2023.)
20. European Commission. *Asylum, Migration and Integration Fund (2021-2027)*, 2023. https://home-affairs.ec.europa.eu/funding/asylum-migration-and-integration-funds/asylum-migration-and-integration-fund-2021-2027_en (pristupljeno 09. svibnja 2023.)
21. European Commission. *A Union of equality: EU anti-racism action plan 2020-2025*. Brussels: European Commission, 2020.
22. European Commission. *Employment, Social Affairs & Inclusion*, 2023. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1484&langId=en> (pristupljeno 11. svibnja 2023.)
23. European Commission. *EU Roma strategic framework for equality, inclusion and participation for 2020 - 2030*. Brussels: European Commission, 2020.
24. European Commission. *Gender equality strategy*, 2023. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/gender-equality-strategy_en (pristupljeno 10. svibnja 2023.)
25. European Commission. *Know your rights*, 2023. https://commission.europa.eu/aid-development-cooperation-fundamental-rights/your-rights-eu/know-your-rights/equality/non-discrimination_en (pristupljeno 07. svibnja 2023.)
26. European Commission. *Movement and residence*, 2023. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/eu-citizenship/movement-and-residence_en (pristupljeno 12. svibnja 2023.)

27. European Commission. *Work-life balance*, 2023. <https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1311&langId=en> (pristupljeno 10. svibnja 2023.)
28. European Commission. *Women's situation in the labour market*, 2023. https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/policies/justice-and-fundamental-rights/gender-equality/women-labour-market-work-life-balance/womens-situation-labour-market_en (pristupljeno 10. svibnja 2023.)
29. European Education and Culture Executive Agency. *Citizens, Equality, Rights and Values Programme (CERV)*. Brussels: EACEA, 2022.
30. European Parliament. „Directive (EU) 2016/680“. *Official Journal of the European Union*, br. 119 (2016): 89-131.
31. European Parliament. „Regulation (EU) 2021/1147“. *Official Journal of the European Union*, br. 251 (2021): 1-47.
32. Fikfak, Veronika i Lora Izvorova. „Language and Persuasion: Human Dignity at the European Court of Human Rights“. *Human Rights Law Review* 22, br. 3 (2022): 1-24.
33. Gender Equality Advisory Council. *Report 2022: A shared vision for gender equality*. Berlin: GEAC, 2022.
34. Gómez Isa, Felipe, Muñoz Nogal, Ester, Nagore, María, Szoszkiewicz, Łukasz, Wladasch, Katrin, Dai, Wenhai, Ly, Si, Nie, Xiaojing, Zhou, Zirong, Uchuyoma Soria, Diego Armando, Marinelli, Chiara i Renato Constantino. „Challenges to the Effectiveness of EU Human Rights and Democratisation Policies“. *Fostering Human Rights among European Policies* 12, br. 3 (2017): 1-187.
35. Hubert, Agnes i Maria Stratigaki. „The European Institute for Gender Equality: A window of opportunity for gender equality policies“. *European Journal of Women's Studies* 18, br. 2 (2011): 169-181.
36. International Labour Office. *ILO Standards on Forced Labour - The new Protocol and Recommendation at a Glance*. Geneva: International Labour Office, 2016.
37. International Labour Office. *Regulating the employment relationship in Europe: A guide to Recommendation No. 198*. Geneva: International Labour Office, 2013.
38. Jurviste, Ulla i Rosamund Shreeves. *The Istanbul Convention: A tool to tackle violence against women and girls*. Brussels: European Parliamentary Research Service, 2018.
39. Kennedy, Aoife i Sara Danesi. *Workers' right to information, consultation and participation*, 2022. <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/en/sheet/57/workers-right-to-information-consultation-and-participation> (pristupljeno 12. svibnja 2023.)

40. Koeck, Heribert. „Solidarity in the European Union“. *La Albolafia: Revista de Humanidades y Cultura*, br. 16 (2019): 85-92.
41. Kuća ljudskih prava Zagreb. *Ljudska prava u Hrvatskoj: pregled stanja za 2022. godinu*. Zagreb: ACT Printlab d.o.o., 2023.
42. Leiser, Mark i Bart Custers. „The Law Enforcement Directive: Conceptual Challenges of EU Directive 2016/680“. *European Data Protection Law Review* 5, br. 3 (2019): 367-378.
43. Liger, Quention i Mirja Guhteil. *Protection against racism, xenophobia and racial discrimination, and the EU Anti-racism Action Plan*. Brussels: European Union, 2022.
44. Ministarstvo unutarnjih poslova. *Statistički pregled temeljnih sigurnosnih pokazatelja i rezultata rada u 2022. godini*. Zagreb: Ministarstvo unutarnjih poslova, 2023.
45. Munivrana Vajda, Maja i Andrea Šurina Marton. „Zločini iz mržnje u Republici Hrvatskoj – neki teorijski i praktični prijevori“. *Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu* 26, br. 2 (2019): 389-416.
46. Office of the United Nations High Commissioner for Human Rights. *The European Union: Human Rights and the Fight Against Discrimination*. Geneva: European Union, 2018.
47. Sokhi-Bulley, Bal. „The Fundamental Rights Agency of the European Union: A New Panopticism“. *Human Rights Law Review* 11, br. 4 (2011): 683-706.
48. Solomon, Robert, Adamson, Bryan i Ann Brennan. *Let's talk about race*. Cleveland: Case Western Reserve University, 2020.
49. Toggenburg, Gabriel. „The European Union Fundamental Rights Agency“. U *International Human Rights Institutions, Tribunals, and Courts*, Gerd Oberleitner, 443-460. Singapore: Springer Singapore, 2018.
50. United Nations. *About minorities and human rights*, 2023. <https://www.ohchr.org/en/special-procedures/sr-minority-issues/about-minorities-and-human-rights> (pristupljeno 07. svibnja 2023.)
51. United Nations. *Early Access to Legal Aid in Criminal Justice Processes: A Handbook for Policymakers and Practitioners*. Vienna: United Nations, 2014.
52. United Nations Development Programme. *Gender Equality Strategy 2022-2025*. New York: UNDP, 2022.
53. VanDanwitz, Thomas i Katherina Paraschas. „A Fresh Start for the Charter Fundamental Questions on the Application of the European Charter of Fundamental Rights“. *Fordham International Law Journal* 35, br. 5 (2017): 1396-1425.
54. Vlada Republike Hrvatske. *Nacionalni plan za uključivanje Roma za razdoblje od 2021. do 2027. godine*. Zagreb: Vlada Republike Hrvatske, 2021.

55. Wagner, Ryan. *The Significant Influencing Factors of Xenophobia*. Bourbonnais: Olivet Nazarene University, 2017.
56. Wigand, Christian, Kolanko, Katarzyna i Alice Hobbs. *Commission launches new 10-year plan to support Roma in the EU*, 2020. https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_20_1813 (pristupljeno 09. svibnja 2023.)

Popis shema, tablica i grafikona

Tablica 1. Područja obuhvaćena Poveljom Europske unije o temeljnim pravima	6
Tablica 2. Preporuke Savjetodavnog odbora za jednake mogućnosti muškaraca i žena (2022).....	9
Tablica 3. Oblici rasizma (na europskom području)	21
Tablica 4. Statistika prijavljenih kaznenih djela u kategoriji zločini iz mržnje u Hrvatskoj (usporedba 2021. i 2022.g.)	23
Tablica 5. Ciljevi i zadaci Strategije integracije Roma do 2030. godine.....	27